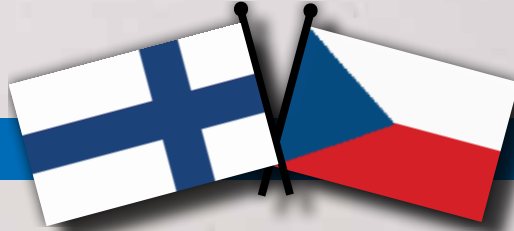

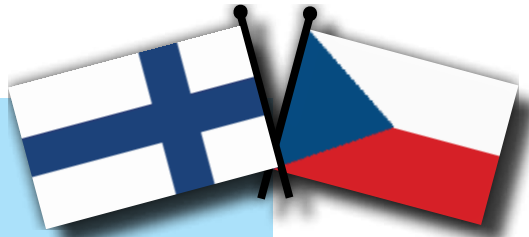
Näköala TŠEKKIIN

Suomi-Tšekki-seura ry:n julkaisu

2/2014

SUOMI-TŠEKKI- SEURA RY

kotisivut: www.suomi-tsekki-seura.fi
sähköposti: info@suomi-tsekki-seura.fi
seuran tilinumero:
Nordea 132330-109472
jäsenmaksu vuonna 2015: 25,00 euroa
maksupäivä: 31.1.2015
54. vuosikerta

NÄKÖALA TŠEKKIIN

Näköala Tšekkiin on Suomi-Tšekki-seura ry:n virallinen jäsenlehti, joka ilmestyy 1–2 kertaa vuodessa ja postitetaan kaikille seuran jäsenille sekä yhteistyökumppaneille.

Julkaisija:

Suomi-Tšekki-seura ry

Päätoimittaja:

Jari Aula
jariaula@hotmail.com

Lehden toimituskunta:

Jari Aula
Heikki Larmola
Petteri Peuranen

Lehteen kirjoittaneet vastaavat kaikki omista kirjoituksistaan.

Taitto: Teemu Sipilä

Kannen kuva: Talvinen Neruda-katu Prahan Malá Stranassa / Petteri Peuranen

ISSN: 1459-420X

Painopaikka: Näkövammaisten Keskusliiton kirjapaino 2014

SISÄLTÖ

Puheenjohtajan palsta
Hanne Lempinen s. 3

Tšekkiläiset ajoneuvot osa 1:
Emil Škoda – automerkin tarina
Petteri Peuranen s. 4

Rokkibaarikierros Prahassa
Marjo Kauppinen s. 8

Musta marraskuu 1939
Heikki Larmola s. 13

Tšekit ovat ulkoilmakansaa
Sanni Noronkoski s. 15

Lednice-Valtice:
helmi Tšekin tasavallan linnojen joukossa
Sirpa Seppälä s. 20

Tšekit, sanktiot ja Venäjä
Heikki Larmola s. 22

Tšekkien vaalikiireet
Heikki Larmola s. 24

Slovakian kansannoususta 70 vuotta
Heikki Larmola s. 27

Vuosikokous ja juhla s. 31

TEEMME AUKTORISOITUJA KÄÄNNÖKSIÄ:

BLANKA LEMMETYINEN suomi-tšekki
b.lemmetyinen@elisanet.fi

JARI AULA tšekki-suomi
jariaula@gmail.com

Puheenjohtajan palsta

Heippa vaan kaikille!

NYKYISEN hallituksen ensimmäinen vuosi alkaa olla loppuillaan, ja se onkin mennyt hurjaa vauhtia! Uusia aktiivisiä jäseniä on liittynyt jonkin verran, ja toivottavasti lisää tulee.

Mukavaa, kun olette olleet sähköpostiyhteydessä. Meille on tullut kyselyitä ravintolasuosituksista Tšekissä, Prahan asuntotilanteesta, yrittäjyydestä, kielikursseista, uskonnosta ja vaikkamistä. Vastaamme parhaamme mukaan ja autamme mielellämme, mutta joskus tulee sellainen tilanne, ettei meiltäkään löydy vastauksia, joten älkää siis pahastuko.

Minkälaiset jäsentapahtumat teitä, hyvät seuratoverit, kiinnostaisivat? Keksitään yhdessä ohjelmaa ensi vuodeksi! Jos ohjelmaa on yhdessä suunniteltu, ehkä se houkuttelee paikalle enemmän jäseniäkin. Siksihän seuramme on olemassa, teitä varten. Nyt, kun joulua alkaa olla ovella, minulla on ainakin himo päästä syömään tšekkiläisiä joululeivonnaisia, niiden leipomisenhan voisi olla yhden jäsentapahtuman aiheena. Suunnitelmissa on myös osallistua johonkin uuteen tapahtumaan, kuten esimerkiksi Maailma kylässä -tapahtumaan.

Tarjoamme edelleen myös kielenopetusta, suomalaisille tšekin kursseja ja tšekeille suomen kursseja. Opiskelu on mahdollista sekä yksityistunteina että pienryhmissä. Ottakaa yhteyttä, jos kielen opiskelu kiinnostaa.

Seuramme on ollut olemassa jo 20 vuotta. Juhlkaamme sitä yhdessä oikein kunnolla kevättalvella! Luvassa on ainakin musiikkia, kulttuuria ja pientä purtavaa, ja mitä tässä vielä keksitäänkin. Toivottavasti siellä nähdään!

Olisi edelleen mukava saada teiltä ideoita siitä, mitä voisimme tehdä yhdessä seuran kesken. Järjestetään yhdessä tapaamisia ja tapahtumia! Lähettäkää meille palautetta, ehdotuksia toimintamme kehittämiseksi ja lehtijuttutoiveita. Seura toivottaa toimintaansa tervetulleeksi mukaan kaikki synnyin- tai asuinmaasta, iästä tai mistään muustakaan riippumatta!

Seuran vuosikokous pidetään helmikuussa. Olette kaikki tervetulleita!

Hyvää joulua ja onnellista uutta vuotta, seuratoverit! Pidetään yhteyttä, ja nähdään!

Hanne Lempinen

Tšekkiläiset ajoneuvot osa 1

EMIL ŠKODA

- automerkin tarina

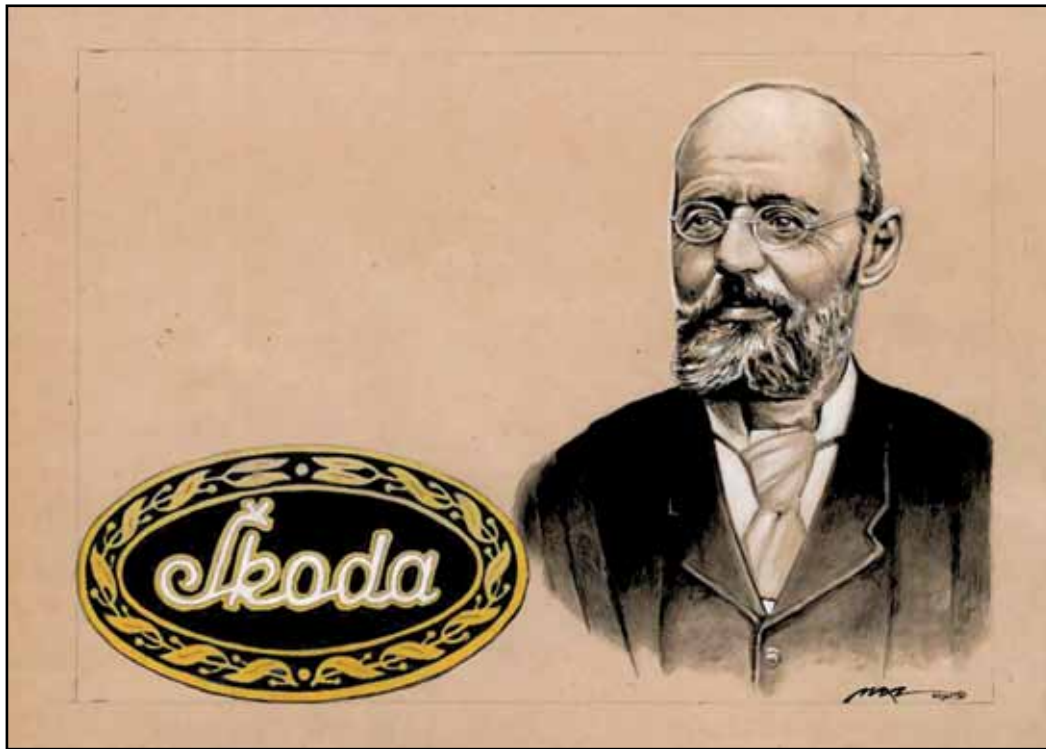

Petteri Peuranen

ŠKODA-AUTOT ovat olleet Suomessakin rekisteröintilastojen kärjessä – parhaimmillaan kolmanneksi suosituin merkki vuosina 2010 ja 2012 (TOP-10:ssä vuodesta 2005) – mutta kuinka kehitys on edennyt ja kuka kätkeytyy nimen taakse?

Emil von Škoda (19. marraskuuta 1839 – 8. elokuuta 1900) oli plzeňiläinen insinööri ja Škodan suuryrityksen perustan luoja. Hän suoritti ensin lukion Chebissä ja opiskeli koneenrakennusta Prahan polyteknillisessä koulussa ja myöhemmin Karlsruhen Polyteknikumissa sekä Stuttgartissa ja Magdeburgissa. Sen jälkeen Škoda hankki kansainvälistä kokemusta harjoittelijana mm. Ranskassa, Saksassa, Englannissa ja Yhdysvalloissa. Vuodesta 1866 Emil Škoda toimi Plzeňissä **Ernst Fürst von Waldstein-Wartenbergin** konepajan pääinsinöörinä. Heinäkuussa 1869 hän osti tehtaan, jossa oli silloin 33 työntekijää, ja kehitti siitä menestyksekkään 4000 työntekijän yrityksen, joka valmisti koneita ja valutuotteita mm. sokeritehtaille ja myllyille. Rautatieyhteys tehtaalte saatiin Škodan toimesta 1886 ja silloin siihen liitettiin Itävalta-Unkarin armeijalle aseita valmistanut tehdas. Laajennusten myötä yri-

tys alkoi käyttämään Škodan nimeä (Škodovy závody). Osakeyhtiöksi yritys muuttui 1899 ja Škoda toimi luonnollisesti edelleen toimitusjohtajana (noin reilu vuosi ennen kuolemaansa); päätuotteina olivat aseet. Vasta ensimmäisen maailmansodan jälkeen 1918 – Tšekkoslovakian perustamisen aikoihin – yrityksen edelleen laajennuttua valmistukseen tuli vetureita, autoja ja jopa laivoja. Työntekijöitä oli tuolloin jo 35 000. Vuonna 1905 autotuotannon vähitellen aloittanut Laurin & Klement ja Škodovy závody yhdistyivät 1925. Emil Škoda ei ollut vain insinööri ja tuotannonjohtaja, vaan myös hyvä kauppias ja taitava ongelmanratkaisija. Hän oli mukana myös olutpanimo-osakeyhtiössä, jonka perusti Plzeňiin 1869 äidiltään saamansa perinnön avulla – tarkoitus oli kilpailla osuuskuntapanimon kanssa. Emil Škoda avioitui elokuussa 1871 **Herminine Hahnenkampin** kanssa. Mielenkiintoisen asetelmasta teki seikka, että vaimon isoisä oli em. osuuskuntapanimon merkittävimpiä perustajia. Emilin ja Herminen perheeseen syntyi neljä lasta, joista **Karl Emil Ritter von Škoda** (s. 1879) seurasi isäänsä yrityksen johdossa. Karl peri myös vapaaherran arvonimen 1914. Emil

Škodan elämänlanka kuitenkin katkesi valitettavan varhain 8. elokuuta 1900 Selzthalin lähellä junamatkalla Bad Gasteinin kylpylään. Hautajaiset olivat valtava tapahtuma Plzeňin Nikolauksen hautausmaalla (Mikulášský hřbitov), lähes koko kaupunki lähiseutuineen oli suremassa suurmiehen poismenoa. Škodan hautaumuistomerkin (1903) on suunnitellut italialainen kuvanveistäjä **Raffaele Romanelli**.

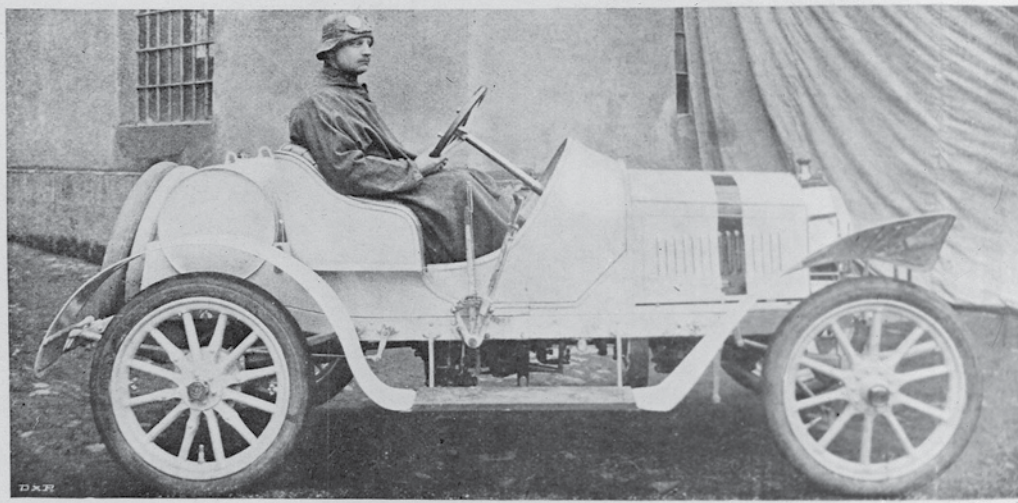

Škoda-autojen historiaan liittyvät olennaisesti herrat **Václav Laurin** ja **Václav Klement**. Innokkaat pyöräilyharrastajat, mekaniikko Laurin ja kirjakauppias Klement, alkoivat joulukuussa 1895 valmistaa itse suunnittelemaansa polkupyöriä, joille tuli nimeksi isänmaallinen *Slavia*, sen ajan kansallisuusaatteen hengessä. Vuonna 1899 Laurin & Klement Co. alkoi valmistaa moottoripyöriä, jotka menestyivät erinomaisesti useissa kilpailuissa. Moottoripyöristä siirryttiin vähitellen autotuotantoon 1905 alkaen. Ensimmäinen L & K:n auto *Voiturette A* oli suurmenestys, ja ajan myötä siitä tuli tšekkiläisten autoklassikoiden tunnetuimpia tyyppejä. Tuotantomäärät kas-

voivat ylittäen pian yksityisyrittäjien resurssit, joten 1907 perustajat aloittivat yritysmuodon muuttamisen osakeyhtiöksi. Škodan toiminnan kansainvälistyminen johti myös tuotantolaitosten jatkuviin laajennuksiin. Vuoden 1914 jälkeen yritys alkoi valmistaa ajoneuvoja myös armeijan tarpeisiin.

1920-luvulla Tšekkoslovakian taloudellinen kehitys pakotti yhtiön perustamaan yhteisyrityksen vahvan teollisuuskumppanin kanssa, jotta yhtiötä voitiin vahvistaa ja modernisoida vastaamaan tuotannon tarpeista. Yhtiö valmisti tuolloin monia erityyppisiä henkilöautoja, kuorma- ja linja-autoja, lentokoneen moottoreita ja maatalouskoneita. Laurin & Klement -tuotemerkin loppua merkitsi 1925 tapahtunut fuusio Pilsen Škoda Co:n kanssa. 1930-luvun alussa syntyi Automobile Industry Co., ASAP, kun autokauppa organisoitiin uudelleen erilliseksi yhteisyritykseksi Škoda Groupin sisällä. Škoda Popular-mallin läpilyönti tapahtui näiden organisaatio-uudistusten jälkeen. Saksan miehitysvalta 1939–45 aiheutti merkittäviä vaikeuksia yhtiölle, joka liitettiin Saksan valtakunnan teollisiin rakenteisiin. Maailmansodan loppuun saakka oli palveltava miehittäjän tarpeita, ja mm. siviilituotanto supistui oleellisesti. Rauhan saavuttua alkanut laajamittainen kansallistaminen johti 1946 kansallisen yhtiön AZNP:n (Automobilové závody,

PAN HIERONIM, VÍTĚZ NA ZÁVODECH PETROHRAD-MOSKVA NA VÍTĚZNÉM VOZE
FY. LAURIN & KLEMENT.

národní podnik = autotehdas, kansan omistama) perustamiseen. Tuon ajan poliittisessa ja taloudellisessa mylleryksessä AZNP saavutti monopoliaseman henkilöautotuotannossa.

Sosialismin kausi, seuraavat neljä vuosikymmentä oli vaikeahkoa aikaa, jota suunnitelmatalous osaltaan häiritsi epärealistisilla kasvutavoitteilla. AZNP:n Škoda-mallit 1101/1102 (1946), 1200 (1952), 440 (Spartak 1955) ja Octavia (1959) pohjautuivat teknisesti sotaa edeltäneeseen Popular-malliin, joten 1960-luvulle tullessa aika oli ajanut niiden ohi. Mladá Boleslavin tehdas oli myös vanhanaikainen ja tehoton: käsityön osuus oli suuri, eivätkä tuotantolinjat pystyneet vastaamaan autojen kysynnän vaatimia volyymeitä. Vuonna 1964 vihittiin käyttöön Renault'n kanssa yhteistyössä tehty nykyaikainen tehdas Mladá Boleslavissa. Automaation taso oli nyt korkealla, paremmin ajan vaatimusten tasolla, ja tuotantokapasiteetti harppasi ylemmäs. Samalla esiteltiin täysin uusi Škoda-malli, 1000MB, jossa moottori oli sijoitettu taakse. Moottoriongelmita huolimatta tämä malli säilyi valmistuksessa 80-luvun loppupuolelle saakka. Vaikka Škodat olivat viimeistelyltään itäautojen parhaimmista, olivat ne jääneet jälkeen länsieurooppalaisesta tasosta heikkojen materiaalien ja työnlaadun suhteen. Kuitenkin menestys oli myös itäblokin ulkopuolella kohtalaisen hyvä, sillä tiiloiltaan ja ominaisuuksiltaan Škoda oli parempi kuin hintaluokkansa länsiautot.

Škodan nousu alkoi 1987 markkinoille tullessa italialaisen Bertonen suunnittelemasta Favorit-mallista, jonka moottori periytyi edelleen 1000MB:stä. Muutenkin laatu oli parantunut merkittävästi. Ainakin Tšekkoslovakiassa ja muissa itäblokin maissa Favoritista tuli erittäin suosittu auto. Samettivallankumous 1989 merkitsi kommunistivallan kaatumista ja autoteollisuuden yksityistämistä. Škoda alkoi hakea vahvaa yhteistyökumppania, joksi valikoitui saksalainen Volkswagen. 1991 Škodasta tuli VW-konsernin neljäs automerkki Volkswagenin, Audin ja Seatin rinnalle. Škodan varsinainen läpimurto länsimarkkinoille tapahtui 1996 Octavian ja 1999 esitellyn Fabian myötä. Octaviassa oli sama alustaratkaisu kuin mm. VW Golfissa, Seat Leonissa ja Audi A3:ssa. Octavian erityispiirre oli kookas tavaratila. Suomessa Octavia on ollut Škodan suosituin malli, muualla myydyin on vuoden 2000 Fabia-versio.

Helkama-konsernin tytäryhtiö Suomen Koneoliike Oy solmi maahantuontisopimuksen Škoda-tehtaan kanssa 1947. Sopimukseen sisältyi myös Jawa-moottoripyörien tuonti. Suomen rekisterissä oli 60 vuotta sitten (1954 lopussa) 3513 Škoda-henkilöautoa. Suositumpia merkkejä olivat vain Ford, Chevrolet ja Volkswagen. Viisitoista vuotta myöhemmin Škodat olivat lisääntyneet teillämme noin 19 000:een, ja hieman ennen samettivallankumousta 1988 Škoda oli Suomen 17. yleisin merkki 25 353 autolla. Vii-

me vuosina Škodaa on myyty Suomessa n. 6000 kpl, sijoitus 3.-4.

Vuoteen 2008 mennessä myydyimmät Škodamallit ovat olleet 105, 120 ja 130 yhteensä yli kaksi miljoonaa, Octavian vuosimalleja 1996–2007 noin 1 950 000, Fabia hieman edellistä vähemmän, Felicia 1, 4 miljoonaa ja Favorit reilu miljoona kappaletta. Heinäkuussa 2006 Škoda ilmoitti ylittäneensä 10 miljoonan valmistetun auton rajapyykin. Silloin rikottiin myös ensi kertaa puolen miljoonan auton raja vuosituotannossa. Nousu on huima: reilussa kymmenessä vuodessa 208 000:sta yli kaksinkertaiseksi. Škodan päätehdas on Tšekin Mladá Boleslavissa. Kvasiny ja Vrchlabín tekevät joitakin malleja. Lisäksi toimintaa on VW:n Bratislavan tehtaalla, Venäjällä (kokoonpanolinja Nižnyj Novgorodissa), Bosnia-Hertsegovinassa, Ukrainassa, Intiassa, Kiinassa ja Kazakstanissa. Škoda työllistää maailmanlaajuisesti noin 26 000 henkeä.

Škoda on ollut jääkiekon maailmanmestaruuskisojen pääsponsorina vuodesta 1993 alkaen. Nykyinen sopimus on voimassa 2017 kisoihin asti eli 25 vuotta. Uskoisin, että yhteistyötä IIHF:n kanssa jatketaan sen jälkeenkin, sillä merkin on vaikea muuten saavuttaa laajempaa huomiota. Kisa-areenoiden keskiympyrää koristaa Škodan logo ja katsomon kulmissa on esillä uusimpia malleja, lisäksi viralliset IIHF:n autot ovat tietysti Škodia.

Mercedes-Benzin ja Peugeot'n ohella Škoda on yksi vanhimmista edelleen toimivista autonvalmistajista. Päätehdas ja yhtiön museo sijaitsee, kuten aiemmin mainitsin, Mladá Boleslavissa, Prahasta 50 km pohjoiseen Iser-joen varrella. Noin 44 000 asukkaan Mladá Boleslav on tuhat vuotta vanha (ruhtinas **Boleslav II** perusti sen 974). Se on Vantaan ystävyyskaupunki.

ŠKODA

Škoda Octavia vuosimallia 2013. Kuva: Petteri Peuranen

Rokkibaarikierros

PRAHASSA

Kuvat: Marjo Kauppinen & baarien kotisivut

Marjo Kauppinen

USEIMMAT Prahán kiinnostavimmat rokkibaarit sijaitsevat keskustan ulkopuolella. Niiden nettisivut ovat vain tšekiksi, joten näitä paikkoja voi olla hankala löytää ilman apua. Kaikissa paikoissa ei välttämättä osata englantia, joten kannattaa opetella valmiiksi tšekiksi ainakin muutamat baarissa olemisen perusfraasit oluen tilaamisesta laskun pyytämiseen.

Keikoille kannattaa mennä ajoissa. Prahassa keikat usein loppuvat puoleen yöhön mennessä, ja jos illaksi on merkitty soittamaan useampi yhtye, ei kannata olla etkoilla muualla ja ottaa riskiä siitä, että bändejä jää näkemättä. Paikan nettisivuilta näkee, koska ovet aukeavat. Soitto alkaa yleensä piakkoin tämän jälkeen.

Alla mainittuja paikkoja ei ole tarkoitettu kattavaksi listaukseksi Prahán rokkibaareista. Ne ovat paikkoja, joihin olemme päätyneet rokkibaarikierroksillamme Prahassa.

Klub Újezd

Újezd 18, Praha 1 (Malá Strana)

Avoinna: 18-04

<http://www.klubujezd.cz/>

Tämä on hyvä paikka aloittaa kierros. On muitakin, mutta täällä on hanaoluena poikkeuksellisesti Budvar ja musiikki on punkahtavaa. Mutta toisiko joku

minulle tikapuut, että pääsen istumaan baarituolille? En ole sieltä kaikkein lyhyimmästä päästä, mutta kyllä saa olla melkoiset puujalat, että näille pääsee vaikeuksitta istumaan. Noin.. Nyt en ihan heti liikahda – edes käydäkseni vessassa – jottei tarvitse toistaa kapuamisshow'ta.

Klub Újezd on kolmikerroksinen kokonaisuus: kellarissa sijaitsee oluttupa Újezd, katutasossa baari ja toisessa kerroksessa on kahvila. Käytävät toimivat vaihtuvien näyttelyjen tilana. Vuodesta 1998 alkaen klubin tiloissa ei ole saanut soittaa liveinä. Siihen mennessä klubilla ehti soittaa useita kymmeniä tšekkiläisiä ja ulkomaisia esiintyjä.

Modrá Vopice (Sininen apina)

Spojovací ja K Žižkovu -katujen kulmauksessa, Praha 9 (Vysočany)
Avoinna: ohjelman mukaan
<http://modravopice.eu/>

Olen kirjoittanut ylös ohjeet, kuinka paikalle päästään. Olemme menossa punk-keikalle, jossa soittavat Sham 69, Barb Wire Dolls, SPS ja Spínací Špendlík. Jäämme pois ohjeessa mainitulla bussipysäkillä. On pilkkopimeää, aivan hiljaista ja tuntuu epätodennäköiseltä, että missään lähellä olisi pubia, saati keikkapaikkaa. Pimeydessä vastaan tulee kuitenkin irokeesinuorisoa ja heillä on punkbändien t-paidat päällään, joten jatkamme ohjeiden mukaan. Katujen kulmassa väkeä alkaa olla jo enemmän ja bassonjytkä erottuu jo. Kierrämme sisäpihalle ja musiikki kuuluu jo todella selvästi. Pihalla on paljon ihmisiä ja ovesta kulkee väkeä edestakaisin. Paikka näyttää, jos nyt ei ladolta, niin vähintäänkin ränsistyneeltä ja se on ammuttu täyteen ihmisiä. Jos paikalle onkin määritelty joku enimmäismäärä, paljonko siellä saa olla ihmisiä, sitä ei selvästikään noudateta. Varsinaista lipunmyynti-

pistettä ei ole, vaan lipun hinta maksetaan ovella seisovalle miehelle ihmisten kulkiessa ympäriltämme ja jopa välistämme.

Baaritiskille pääsy on taistelua. Ihmisiä tungeksii baaritiskin edessä ja tämä on myös reitti paikan takaosaan, jossa sijaitsevat esimerkiksi vessat, narikka (baaritiskin perimmäisessä kulmassa) ja sellaiset paikat, jossa et tule pogoajien jyräämäksi. Mainitsinko jo, että paikka on täynnä? Musiikki soi todella kovaa ja huudan koko porukan tilauksen. Oluet saatuamme siirrymme takaosaan seuraamaan keikkoja turvalliselta etäisyydeltä. Pari meistä taistelee vielä takkinsa narikkaan, sillä on todella kuuma. Narikkapalvelua odotellessamme väistelemme vessaan menijöitä.

Modrá Vopice on kaksi esiintymispaikkaa: on sisäpihan ulkolava ja toinen lava sisällä. Istumapaikkoja löytyy molemmista. Vaikka paikka tuntuukin sijaitsevan keskellä ei-mitään ja paikka näyttääkin epäilyttävältä, niin täällä on yllättävän hyvä juomavalikoima baarissa ja nettisivu mainostaa myös pientä valikoimaa grillattua ruokaa. Paikassa on eri musiikkityylien keikkoja säännöllisesti.

Hells Bells

Na Bělidle 27, 150 00 Praha 5 (Anděl)
Avoinna: ma-pe 15-03, la 17-03, su 17-23:59
<http://www.hellsbells.cz/>

Ensimmäisen kerran, kun kävin täällä, musiikki oli todella kovalla. Niin kovalla, ettemme viihtyneet kauan. Siitä on aikaa, ja olen sittemmin unohtanut jo tarkan sijainnin, joten suunnistamme osoitteen perusteella ja olemme melkein kulkea ohi. Hells Bellsiin mennään porttikäytävästä ja vain siellä on pieni kyltti merkinä siitä, että kellaritilassa todellakin on rokkibaari.

Istumme pöytään ja tilaamme oluet. Melodinen metallimusiikki soi taustalla. Hetken päästä alan ihmetellä, että miksi ihmeessä täällä soitetaan näin vanhaa musiikkia, vaikka asiakkaat ovat enimmäkseen nuoria. Ystäväni väittää sen johtuvan Tšekin tiukasta tekijänoikeuslaista. Vanhan musiikin soittaminen tuoreiden julkaisujen sijaan tulee baarille edullisemmaksi, joten uutta musiikkia ei soiteta. Hänen mukaansa sama koskee myös bändien keikkoja. Aloitteleva bändi voi joutua maksamaan itse tekijänoikeusmaksut esittämistään kappaleista, jotta pääsisi soittamaan.

Ämyreistä alkaa kuulua Bon Jovia. No, johan sieltä tuli vanhaa Children of Bodomia. Päätämme jatkaa muualle.

Andělin Hells Bells on jo liki viisitoistavuotias. Tila sijaitsee kellarikerroksessa ja jos siellä on keikka, se loppuu kello 22 mennessä. Kirjoitushetkellä ohjelmassa on nettisivun perusteella vain yksi keikka. Vuonna 2009 avattiin Holešoviceen Hells Bells Beer Pub, josta saa myös lämmintä ruokaa.

Rock Cafe

Národní 20, 110 00 Praha 1 (Nové Město)

Pubi avoinna: ti-pe 16-22, la 17-22

Konsertti- ja teatterisali avoinna ohjelman mukaan

<http://www.rockcafe.cz/>

Suuntaamme Rock Cafehen punk-keikalle. Paikassa soittavat Zakázaný Ovoce, jolle tämä on levynjulkaisukeikka, sekä Totální Nasazení ja Deratizéři. Ystäväni ei usko, että Prahassa keikoille täytyy mennä ajoissa, joten lähdemme keikkapaikalle myöhässä. Kun saavumme paikalle, Deratizéři on jo ehtinyt soittaa ja Totální Nasazení lopettelee juuri keikkaansa. Onneksi emme myöhästyneet kaikista.

Alakerrassa portaiden vieressä on t-paita- ja levymyynti. Vilkaisemme hetken valikoimaa, mutta käymme salissa ostamassa olutta ja katsomme, josko salin ulkopuolella sijaitsevassa oleskelutilassa olisi vapaita istumapaikkoja. Bändin alkaessa soittaa siirrymme saliin. Keikka on hyvä ja yleisö on menossa täysillä mukana. Keikan jälkeen istahdamme vielä alakerran oleskelutilan sohvilla ja ystäväni käy ostamassa Zakázaný Ovocen uuden levyn.

Rock Cafe sijaitsee Prahan keskustassa. Se on kaksikerroksinen paikka, jonka keikkatoiminnan kaupunginosahallinto yritti kieltää jokunen vuosi sitten. Paikka kuitenkin investoi suuren summan äänieristykseen ja tästä syystä keikkoja on paikassa edelleen. Katutasossa on pubi ja kellarikerroksessa konserttipaikka. Pubin seinällä on vaihtuvia näyttelyitä. Musiikin lisäksi Rock Cafessa on elokuva- ja teatteriesityksiä sekä *open mike* -tapahtumia. Elokuvat ja näytelmät esitetään yläkerran salissa, musiikki alakerrassa.

Konserttien lipunmyyntipiste on yleensä pubin takaosassa alakertaan vievien portaiden luona. Takaosassa on myös narikka, ja jos olet keikalle menossa, on takki jätettävä sinne. Kirjoitushetkellä Rock Cafen ohjelmassa on punkin lisäksi metallia – esimerkiksi suomalaiset Insomnium, Stam1na ja Waltari – sekä Depeche Mode Violator Party, jossa muun muassa esiintyy Depeche Modea coveroiva bändi.

Vagon music club & pub

Národní 25 (Palác METRO, portaat alas), 110 00 Praha 1 (Nové Město)

Avooinna: ma-to 19-05, pe-la 19-06, su 19-01

<http://mujweb.cz/triffid/>

Ystävänä haluavat siirtyä Žižkovista keskustaan ja päätimme tulla Vagoniin. On noin puoliyö ja pääsemme sisään ilman pääsymaksua, koska AC/DC Revival oli juuri lopettelemassa. Baari oli tupaten täynnä, mutta onnistumme kuitenkin löytämään paikat. Aamuyöstä eräs seurueestamme päätyy tanssimaan pöydällä.

Vagon on suurta oluttupaa muistuttava rokki-baari Prahan keskustassa, jonne usein puolen yön jälkeen ei ole pääsymaksua. Vagonissa on joka ilta jotain ohjelmaa: enimmäkseen coverbändien keikkoja, mutta myös tšekkiläisiä ja ulkomaisia bändejä. Täällä voi kuulla niin punkia, Pink Floydia, AC/DC:tä kuin Metallicaa – covereina. Narikka sijaitsee paikan takaosassa, mutta takkia ei ole pakko jättää sinne.

Rock Club Kain

Husitská 1, 130 00 Praha 3 (Žižkov)

Pubi avoinna: ma-la klo 17-02

Konserttisali avoinna: ma-la klo 19-02

<http://www.kain.cz/novinky.html>

Paikka on meille vielä uusi. Pubissa istuu vanhempaa rock-väkeä ja meitä tuijotetaan. Kahden naisen seurue ei taida olla täällä tavallinen näky. Menemme pöytään, tilaamme olutta – valittavana on tasan yksi vaihtoehto. Musiikki on vanhaa heavyä. Ystävät saa-

puvat ja joku heistä yrittää kysyä myyjältä englanniksi, muttei saa vastausta – myyjä ei puhu englantia. Tiedän kyllä, että tutut, jotka eivät tšekkiä puhu, käyvät täällä. He taitavat osata oluen tilaamisen ja maksamisen perusanaston tšekiksi. Ihmisiä menee alakertaan soittokamojen kanssa, joten alakerrassa soittanee bändi. Paikka on ok, joten poikkeamme ystäväni kanssa toinen kerta tänne uudestaan ennen kuin suuntaamme muihin paikkoihin. Suomen kieli kummastuttaa taas baarissa olijoita ja tällä kertaa tiskillä maksaessamme siitä saadaan pieni keskustelu aikaan tiskin ääressä istuvien kanta-asiakkaiden kanssa.

Myös Kain on liki viisitoistavuotias. Yläkerrassa sijaitsee publi ja alakerrassa tila, jossa bändit soittavat. Täällä soittaa bändejä usein, ja musiikkityyli vaihtelee rockista gothic metaliin ja trashista death metaliin. Paikka mainostaa nettisivuillaan, että siitä on tullut paikka, jossa muusikot tapaavat ystäviään ja että on mahdollista tavata myös mielenkiintoisia musiikkialan persoonia.

Nová Chmelnice

Koněvova 219, Praha 3 (Žižkov)

Avooinna konserttipäivinä ohjelman mukaan

<http://www.novachmelnice.cz/>

Ilma on hyytävä. Paikka on meille uusi, emmekä tiedä siitä etukäteen muuta, kuin mitä olemme paikan nettisivuilta lukeneet. Täksi illaksi ei ole merkitty keikkaa, minkä huomasimme tarkoittavan sitä, että paikka ei ole auki. Palaamme ratikkapysäkillä hytisemään ja suuntaamme seuraavaan paikkaan. Turha reissu. Opinpuhan jatkossa varmistamaan etukäteen, että periferiassa sijaitseva publi todellakin on auki.

Exit-us (Ed. Exit Chmelnice)

Sokolovská 195, Praha 9 (Libeň) teatteri Gongin vieressä

Avoinna konserttipäivinä klo 17 alkaen

<http://www.exit-us.com/>

Olemme ratikassa. Matka tuntuu kestävään pienen ikuisuuden. Olemme kirjoittaneet ylös ohjeet, kuinka tähän publiin löytää. Suunnistamme osoitteen mukaan, mutta päädyimme asuintalolta näyttävän rakennuksen eteen. Onneksi näemme mainoksen, että Exit-us löytyy pizzerian terassin vierestä. Kierrämme rakennuksen sivulle ja näemme vain suurehkon sähkökaapin näköisen pömpelin. Pömpelissä ei ole mitään merkintöjä (toisella käyntikerralla siihen on saatu olutmerkin valomainos). Ovi ei aukea. Yritän uudelleen ja se aukeaa hieman vain alaosastaan – kuin koiranluukku! Mietimme, että mihin paikkaan suuntaamme seuraavaksi. Päätän kuitenkin kokeilla vielä kerran. Tällä kertaa ovi aukeaa ja sisältä paljastuu portaikko, joka johtaa maan alle.

Yksi kerros maan alla on publi ja toinen kerros sen alla on konserttipaikka. Päädyimme vain publiin ja jätämme illan keikan väliin. Vihdoinkin kunnolla raskasta musiikkia! Menemme tilaamaan oluet, kymppikantavierteistä. Pitkätukkainen mies tiskin toisella puolella vastaa, että kymppiä ei kannata ottaa, ottakaa yhtätoista. Olemme kuitenkin itsepäisiä, vaikka myöhem-

min huomasimmekin, että baarimikko tiesi, mistä puhui. Juomia odotellessamme puhumme keskenämme suomea ja tämä herättää baarimikon kiinnostuksen. Hän kysyy, mitä kieltä puhumme ja kun selviää, että suomea, hän soittaa meille koko illan suomalaista black metallia.

Exit-us on kahdessa kerroksessa sijaitseva raskasta musiikkia soittava baari Libeňin kaupunginosassa Prahassa. Aiemmin paikka tunnettiin nimellä Exit Chmelnice ja se sijaitsi nykyisen Nová Chmelnicen tiloissa. Konsertteja paikassa järjestetään perjantaisin ja lauantaisin, satunnaisesti myös keskiviikkoisin. Paikan mukaan tervetulleita soittamaan ovat erilaiset yhtyeet poprockista aina eri tyyppisiin äärimetallin muotoihin asti, mutta kirjoitushetkellä ohjelmistossa on lähinnä raskasta musiikkia. Suomalaisista yhtyeistä Apulanta on soittanut täällä.

Kuten jo aluksi mainitsin, tämä ei ole kattava listaus Prahan rokkibaareista. Seuraavalla Prahan matkallani voisin käydä tutustumassa ainakin Fatal Music Clubiin ja Strahovin opiskelijasuuntolan blokki numero seitsemän kellarissa sijaitsevaan Klub 007 Strahoviin. Keikoista kiinnostuneen kannattaa vilkaista myös Palác Akropolisin ja Lucerna Music Barin ohjelmat.

MUSTA MARRASKUU

Heikki Larmola

Tšekkoslovakian liittovaltion 21. itsenäisyyspäivää 28.10.1939 vietettiin 75 vuotta sitten kaikkea muuta kuin itsenäisinä. Seitsemän ja puoli kuukautta aikaisemmin **Hitlerin Wehrmacht** oli miehittänyt tšekkiläiset provinssit ja pakottanut Slovakian irtautumaan erilleen Tšekko-Slovakian federaatiosta. Tšekkiläisistä provinseista tehtiin suoraan Saksan alainen Böömin ja Määrin protektoraatti, Slovakiasta tuli nimellisesti itsenäinen Saksan vasalli. Tšekkoslovakia katosi kartalta palatakseen siihen vasta viiden ja puolen vuoden kuluttua.

Tšekin puolella oli kehittynyt kevään ja kesän 1939 aikana maanalainen vastarintakeskus, johon kommunistit eivät vielä olleet liittyneet. Pitihän Saksan ja Neuvostoliiton välinen sopimus heidät toistaiseksi hiljaisina. He seurasivat kuin ankeriaat **Stalinin** politiikan kaikkia äkkikäännöksiä paljon kuuliaisemmin kuin heidän suomalaiset maan alla toimineet ja jäykkäniskaisemmat aateveljensä, minkä pian tämän jälkeen puhjennut talvisota osoitti. Suuri osa suomalaisista kommunisteista lähti rintamalle taistelemaan maansa puolesta puna-armeijaa vastaan.

Tšekkikommunistit olivat kuitenkin muiden natsismin vastustajien kanssa mukana, kun maan kansallispäiväksi järjestettiin mittavia mielenosoituksia natsimiehittäjiä vastaan. Prahassa mielenosoitus 28.10. muuttui tšekkien ja saksalaisten väliseksi nujakoinniksi. Václavinaukiolla järjestyspoliisiin liittyi myös SS-osastoja tukahduttaakseen mielenosoituksen. Kulkueen edessä kaupungin muihin osiin SS-osastot eivät enää ampuneet vain pelotuslaukauksia, vaan suoraan mielenosoittajiin. Lääketieteen opiskelija **Jan Opletal***) haavoittui kuolettavasti ja leipomotyöntekijä **Václav Sedláček** sai surmansa heti. Opletal kuoli haavoihinsa 11.11.1939. Hänen hautajaisensa järjestettiin neljä päivää myö-

hemmin Albertovin lähellä Kaarlen yliopiston lääketieteellisen tiedekunnan rakennuksia, mistä ruumisarkku toimitettiin lähimmälle asemalle kuljetettavaksi Opletalin kotiseudulle Määriin. Hautajaisista kehkeytyi mahtava protesti miehittäjiä vastaan. Siihen osallistui noin tuhat ihmistä. Jälleen mielenosoittajat ottivat yhteen järjestyspoliisin kanssa.

Natsien kosta ei tarvinnut kauaa odottaa. Heti seuraavana päivänä 16.11. Berliinissä pidettiin itsensä Hitlerin johdolla kokous, jossa määrättiin kaikki tšekkiläiset yliopistot ja korkeakoulut suljettaviksi seuraavasta päivästä lähtien kolmeksi vuodeksi, koska ne olivat osoittautuneet vastarintapesäkkeiksi ja pitäneet yhteyttä maanpakolaispresidentti **Edvard Beneš**in, sekä päätettiin natsien tyyliin muista laajoista rankaisutoimenpiteistä. Tästä ei välitetty antaa tietoa edes protektoraatin saksalaiselle johtajalle **Konrad von Neurathille**. Tšekkiläisiä yliopistoja ja korkeakouluja ei kuitenkaan avattu ennen kuin koko natsien protektoraatin taru oli lopussa keväällä 1945. Niistä tuli joko saksalaisia korkeakouluja tai miehittäjä otti ne muuhun käyttöön, kuten kävi esimerkiksi oikeustieteellisen tiedekunnan rakennukselle: siitä tuli SS-joukkojen kasarmi. Osa opiskelijoista suorittikin sodanaikana tutkintonsa Bratislavassa, sikäli kuin se oli silloisessa kleriko-fasistisessa ja tšekkivihamielisessä Slovakiassa mahdollista.

Kaksi päivää Opletalin hautajaisten jälkeen 17.11. aamuyöllä natsit miehittivät Prahassa neljä opiskelija-asuntolaa, ja yli 1800 yliopisto-opiskelijaa ja -opettajaa pidätettiin. Suuri osa pidätetyistä tosin vapautettiin pian, mutta yhdeksän opiskelijoiden järjestöjohtajaa tapettiin heti. Nämä olivat **Josef Adamec, Jan Černý, Marek Frauwirth, Jaroslav Klíma, Bedřich Koula, Josef Matoušek, František Skorkovský, Václav**

Šafránek ja **Jan Weinert**. Teloitetuista kahdeksan oli tšekkiä ja yksi slovakki. He olivat jo suorittaneet tutkintonsa, ja kaiken lisäksi yksi heistä oli jopa professori. Vain slovakki oli vasemmistolainen, sen sijaan suuri osa tšekkiuhreista kuului entiseen äärioikeistolaiseen Kansallinen yhtenäisyys -puolueeseen (Národní sjednocení). Natsit eivät siten antaneet mitään arvoa edes tšekkiläiselle äärioikeistolle, koska se oli kansallismielinen ja miehittäjät tuomitsivat sen šovinistiseksi liikkeeksi. Kansallinen yhtenäisyyspuolue edusti jo tuhottavaksi määrättyä tšekkiläistä väestöä.

Vielä samana yönä (16. - 17.11.) natsien Gestapon ja SS:n iskuryhmät panivat toimeen laajan pidätysaallon Prahassa, Brnossa ja Příbramissa. Pidätetyt tuotiin Ružyněn kasarmeille, jonne myös yhdeksän tapetun opiskelijajohtajan ruumiit tuotiin. Kaikkiaan 1200 tšekkiläistä opiskelijaa kuljetettiin Sachsenhausen-Oranienburgin keskitysleirille Saksaan. Valtaosa heistä vapautettiin vuoden 1942 loppuun mennessä ja loput vuoden 1943 alussa, 35 opiskelijaa kuoli leirillä. Tšekkiläisen opiskelijajärjestön keskus siirtyikin sitten Britanniaan, jossa se ryhtyi avustamaan Tšekkoslovakian pakolaishallitusta. Vuonna 1941 kansainvälinen pakolaisopiskelijain kokous julisti marraskuun 17:nä kansainväliseksi opiskelijain päiväksi. Se on kansainväli-

nen merkkipäivä, jolla on tšekkiläinen alkuperä. Erityisesti sitä juhlittiin toisen maailmansodan jälkeen Neuvostoliiton liittolaismaissa, joten sen viettämiseen suhtauduttiin lännessä varauksellisesti. Siksi jonkinlaista historian ironiaa on siinä, että prahalaisten opiskelijoiden juhliessa 17.11.1989 opiskelijain päivän 50-vuotismuistoa ja osoittaessa mieltään, siitä alkoi kommunistisen yksipuoluevallan Tšekkoslovakiassa kaatunut samettinen vallankumous. Vielä enemmän ironiaa on siinä, että rappeutuneen kommunistipuolueen rappeutunut pääsihteeri **Miloš Jakeš** sai Kansainväliseltä opiskelijaliikkeeltä kunniamerkin vain muutama päivä ennen kuin vanha valta alkoi lopullisesti kaatua.

***) JAN OPLETAL**

Jan Opletal syntyi uudenvuodenpäivänä vuonna 1915 Lhota nad Moravoussa, Määrissä lähellä Olomoucia. Hän oli **Anna** ja **Štěpan Opletalin** kahdeksas lapsi. Hän kävi kunnallista alakoulua lähellä synnyinpaikkaansa. Jan Opletal valmistui vuonna 1934 ylioppilaaksi Litovelissa sijaitsevasta lukiosta.

Jan Opletal olisi alun perin halunnut ilmailuopistoon, mutta heikon näkönsä vuoksi hän joutui siitä luopumaan. Hän palveli kuitenkin reserviupseerikoulussa ja asevelvollisuutensa hän suoritti ratsuväessä.

Jan Opletal alkoi opiskella lääketiedettä Prahan Kaarlen yliopistossa talvilukukaudella 1936–37. Hän lienee ollut kolmannella vuosikurssilla, kun kohtalokkaat laukaukset kajahtivat. Opletal oli yksi toisen vastarintaliikkeen ensimmäisiä uhreja.

Entisen Tšekkoslovakian historiassa ensimmäiseksi vastarintaliikkeeksi käsitetään vuosien 1914–18 itsenäisyysliike. Toisella vastarintaliikkeellä tarkoitetaan natsien vastaista toimintaa vuosina 1939–45. Kommunistivallan 1948–89 vastaista aktivismia on nyttemmin ruvettu kutsumaan kolmanneksi vastarintaliikkeeksi.

Tšekit ovat ulkoilmakansaa

Sanni Noronkoski

TŠEKIT tuntevat oman maansa. He ovat ahkeria kotimaanmatkailijoita ja retkeilijöitä. Sunnuntai- ja viikonloppumatkailu on suosittua perheiden ja ystäväporukoiden kesken ja moni tšekki viettääkin suuren osan lomistaan kotimaassaan matkaillen.

Mistä tämä into oman maan matkailuun sitten oikein kumpuaa? Yksi ilmeinen syy varmasti on, että maa on pieni ja matkustaminen suhteellisen helppoa. Välimatkat ovat lyhyitä ja majoitus järjestyy usein edullisesti. Toinen selkeä tekijä lieenee se historiallinen seikka, että sosialismin ajan Tšekkoslovakian rajat olivat hyvin valikoidusti auki, ja ulkomaanmatkailu oli hankalaa ja luvanvaraista luksusta. Pysyttiin siis kotimaassa. Tehtiin, mitä pystyttiin ja mentiin, mihin päättiin.

Mutta mikä on Tšekissä pysyessä, maassa on nimittäin rutkasti nähtävää! Lähes jokaisessa pienemmässäkin kaupungissa on yleensä jotain kiinnostavaa, vähintään kaunis keskiaikainen kirkkosaatio upeine raatihuoneineen ja kirkkoineen. Kumpuilevaa ylänköä, vuoristoa, rauhalli-

sia jokia ja vaihtelevaa pelto- ja metsämaisemaa on riittämiin. Siellä täällä maisemasta kohoaa ikivanhoja linnoja joko mielenkiintoisina rauniaina tai ylläpidettyinä kulttuurikohteina.

Ulkoilukulttuuri on Tšekissä vahvasti sisäänrakennettua ja tšekkiläiset lapsetkin ovat perinteisesti tottuneita ulkoilijoita. Koulun kanssa käydään kesäisin kanoottiretkellä ja talvella lasketteluleireillä. Silloin tällöin luokat pääsevät myös luontokouluun (škola v přírodě), jossa oppilaat pääsevät muutamaksi päiväksi luonnon helmaan ja opetus tapahtuu luontoretkillä sekä vierailuilla kulttuurikohteissa. En ole varma, mikä on tilanne nykykouluissa, mutta sosialismin aikaan oli tavallista, että koululaiset kantoivat syksyisin kortensa kekon valtion organisoimilla sadonkorjuuleireillä, joissa koululaiset nostivat perunaa tai korjasivat omenasatoa. Näin koululaiset oppivat työnteon kulttuuria ja saattoivat olla hyödyksi yhteiskunnalleen samalla, kun maanviljelijät saivat tarvitsemaansa työvoimaa. Tänä kesänä kuulin myös trendistä, jossa tšekkiläiset vanhemmat ovat alkaneet suosia sellaista päivähoiton muotoa, jossa lapset viettävät

Pisekin Kivisilta ylittää Otava-joen.

säästä riippumatta päivänsä ulkona. Suomessa en ole moiseen törmännyt, mutta ehkä päiväkohteissa Tšekissä on sitten muuten vahva ja luonteva ulkoilukulttuuri.

Kotimaanturismilla on pitkät perinteet

Yksi tärkeimmistä syistä siihen, että tšekit mielellään retkeilevät omassa maassaan on se, että homma on tehty helpoksi. Suuri kiitos tästä kuuluu tšekkiläiselle taloudellista voittoa tavoittelemattomalle matkailuorganisaatiolle, Klub Českých Turistů (suomeksi Tšekkiläisten Turistien Kerho), jonka historia ulottuu aina vuoteen 1888. KČT on tehnyt valtavan työn moniin eri tarkoituksiin sopivien ulkoilureittien luomisessa ja kartoittamisessa sekä tšekkiläisten kulttuuriperintö- ja luontokohteiden kunnossapidossa ja markkinoinnissa. Maa onkin poikkeuksellisen hyvin merkitty retkeilijöitä varten. Tuntuu, ettei sellaista kolkkaa tšekkiläisistä metsistä löydykään, jossa ei kulkisi jokin merkitty kävely- tai pyöräreitti. Välillä se oikein ihmetyttää, ja Suomeen verrattuna Tšekin ulkoilukarttatarjonta onkin hämmästyttävän hyvä. Ulkoilureittejä merkitsee KČT:n nimissä toistatuhatta vapaaehtoista, ja merkittyjä patikka-, maastopyörä-, hiihto- ja ratsastusreittejä on maassa yli 70 000 kilometriä!

KČT:n toiminta on ollut läpi sen olemassaolon hyvin aktiivista (lukuunottamatta kommunistien valtakautta 1948–1990, jolloin järjestön toi-

minta virallisesti kiellettiin) ja se omistaa ja ylläpitää useita retkeilymajoja, näköalatorneja ja muita kohteita. Järjestöllä on yli 40 000 jäsentä. Useissa Tšekin kaupungeissa toimii KČT:n paikallisjaosto ja organisaatio tekee aktiivista työtä nuorisojärjestöjen kanssa järjestäen monenlaisia urheilukilpailuita ja tempauksia. KČT:n tapahtumakalenteri (<http://www.kct.cz/cms/kalendar-turisticky-akci>) on erittäin vaikuttava, käykää vaikka katsomassa. Valtakunnallisesti ehkä tunnetuin vuosittainen KČT:n tapahtuma on Praha-Prčice -kävely (koko matka n. 75 km), johon osallistuu vuosittain tuhansittain ihmisiä. Tästä tapahtumasta juontaa juurensa myös sanonta do Prčic (Prčiceen), jota käytetään kun ei halua käyttää vulgaaria pr-alkuista sanaa.

Patikoinnin lisäksi tšekit harrastavat paljon pyöräilyä, vaikka suurissa kaupungeissa pyöräteitä ei juurikaan ole. Jos tšekillä on pyörä, on se useimmiten laadukas maasto- tai maantiepyörä. Suurissa kaupungeissa pyöräilyä harrastetaan kuntoilumuotona vain vähän, mutta viikonlopuksi moni kaupunkilainen pakkaa pyöränsä junaan tai auton katolle ja lähtee autuaammille pyöräilymaille. Varsinkin Etelä-Tšekin Šumavaylänkö houkuttelee kotimaan pyöräturisteja kauniilla, kumpuilevilla maisemillaan. Pyöräily on siis suosittu urheilulaji, mutta ei samalla tavalla käytännönläheisesti kuin Suomessa, jossa pyörä on usein käytännöllisin tapa liikkua paikasta toiseen ja pyörätiet ovat osa kaupunki-infrastruktuuria.

Volej, jez, rum a kemp

Monta vuotta siihen meni ja ehdin jo muuttaakin Prahasta takaisin Suomeen, mutta viime vuoden kesällä vihdoinkin pääsin tšekkiläisten ystävieni kanssa melontaretkelle. Olin kuunnellut ystävieni tarinoita näistä retkistä useiden vuosien ajan ja minulle oli jo ehtinyt muodostua melko hyvä kuva siitä, mitä tämä termi "jet na vodu" pitää sisällään. Olin kuullut juttuja hurjista kaatumisista hyisessä koskessa ja iloisista kesäpäivistä jokea hiljalleen alas lilluen. Kokemuksia yhdisti kuitenkin aina hyvä meininki hyvässä seurassa, siispä mukaan oli päästävä! Menneenä kesänä olin kanoottiretkellä toista kertaa.

Tšekkiläinen melontakausi kestää pääpiirteis-
sään huhtikuusta melko pitkälle syksyyn. Jokivaihtoehtoja on parisenkymmentä ja niiden ominaisuudet vaihtelevat melko paljon rauhallisemmista virroista hurjempiin koskiin. Eri jokien melontaan sopivat osuudet vaihtelevat 33 kilometristä 424 kilometriin. Pisin ja yksi suosituimmista melontajoista on Vltava ja erityisesti sen eteläosa Vyšší Brodista ihanan, idyllisen, keskiaikaisen Český Krumlovin kautta České Budějoviceen. Vltavan alkulähde sijaitsee Šumava-vuoristossa melko lähellä Itävallan rajaa, ja siitä Vltavan vedet aloittavat kulkunsa kohti pohjoista ja Prahaa.

Suosituimpia melontajokia ovat Vltavan lisäksi mm. Sázava, Ohře, Lužnice, Otava ja Berounka. Jokien välillä on hyvinkin suuria eroja siinä, minkälaisia palveluita sen varrella melojalle tarjotaan. Esimerkiksi juuri Vltava-joki tuntuu olevan erittäin hyvin kaupallistettu ja tuotteistettu ja sen monet leirintäalueet (kemp) ja jokivarren *hospodat* vetävät paljon väkeä ja tarjoavat virkistystä uupuneille melojille. Itselleni tuttu Otava-joki on taas rauhallisempi ja taukopaikkoja saisi olla enemmänkin. Leirintäalueiden tasokin vaihtelee melko paljon paremmin varustelluista hyvin yksinkertaisiin ja melko kurjiinkin. Otava on sen sijaan tunnettu hyvästä tunnelmastaan melojien kesken. Tämän voin allekirjoittaa.

Varsinainen sesonki on kesä-elokuussa, ymmärrettävästi, onhan veden päällä keikkuminen ja jokeen välillä molskahtaminen keskimäärin mukavampaa hellesäällä. Suurin osa jokituristeista onkin amatöörimeluoja, jotka ovat tulleet pitämään porukassa hauskaa aktiivilomailun merkeissä. Jokeen keikahtaminenkin on useimmiten melko vaaratonta, kunhan vain pitää muutamat perusasiat mielessään (Jalat aina menosuuntaan! Älä ikinä irrota otettasi melasta!). Jokaisella melojalla on mukanaan oma vesitiivis tynnyrinsä, josta löytyy kuivat vaihtovaatteet, retkipatja, teltta ja muu tarpeellinen. Tynnyrin on aina ol-
tava sidottuna kanoottiin, muuten se saattaa

olla perillä hyvissä ajoin ennen omistajaansa ja tuskin odottelee kohdeleirissä. Useimmilla menopelinä on kahdenistuttava avokanootti, jonka kaatuessa virran vietäväksi lähtee kaikki, mikä ei ole sidottu siihen kiinni.

Melomaan lähdetään usein kaveri-, työ- tai harrastusporukalla, mutta vesillä näkee myös paljon lapsiperheitä ja koululaisryhmiä. Varsinkin koululaisten kesälomien aikaan suosituimmat melontajoet saattavat olla täynnä kesäleiriläisiä. Erityisen hauskoja ovat vanhempien ihmisten porukat, jotka kertovat käyneensä vuosikautia samalla kokoonpanolla melomassa. Sellaisen perinteen haluaisin itsekin!

Näiden ryhmien lisäksi on mainittava kokeenemmat melojat, jotka keskittyvät melomisen urheilulliseen puoleen ja käyvät usein naapurimaidenkin jokia ja koskia laskemassa. Tšekistä on myös perinteisesti tullut maailmanluokan melojia ja mm. koskipujottelijoita.

Hupimelajat, joihin siis itsekin tätä nykyä kuulun, ovat varmasti suurin ryhmä tšekkiläisistä joenkävijöistä. Kun sää suosii, on tavallista sitoa kanoottiin kiinni virvoittavia (alkoholi)juomia ja pysähdellä silloin tällöin jokivarren kuppiloissa. Melontatempo saattaa olla hidaskäyttö ja välillä jättäydään virran vietäväksi maisemista nauttien.

Kun tulee kuuma, pulahdetaan uimaan. Joskus useamman kanootin porukat kasautuvat 2–4 kanootin ryhmiksi niin, että laitimmaisten veneiden melojat tekevät työn ja loput pitelevät kanoottirykelmää toisissaan laidoista kiinni. Näin saatu yhteisalus on hyvin vakaa (kunhan kukaan ei päästä irti) ja yhteiskelluminen on mukavan sosiaalinen tapa laskea jokea. Tšekinkielinen termi tälle toiminnalle on *soulodit*, verbi, jota ei käsitteäkseni missään muussa yhteydessä käytetä.

Kylmemmällä säällä kiirehditään enemmän ja eteneminen muistuttaa enemmän urheilua. Rommi, *becherovka* ja *slivovica* pitävät viluiset melojat lämpöisinä ja seikkailumielen korkealla, ja kanootin kaatumista vältellään viimeiseen asti. Suunniteltuun leiriin saapuminen on aina suuri, mutta väistämätön saavutus, jota juhlistetaan usein *pivolla* tai *panákilla*.

Melottavat päivämatkat vaihtelevat useimpien viidestä kilometristä 20 kilometriin, ainakin meillä hupimelojilla. Jokien eri osuuksilla virran nopeus saattaa vaihdella paljonkin. Joissakin kohdissa eteenpäin pääsee istumalla kyydissä ja ohjailemalla, kun taas hetkittäin vesi seisoo lähes paikoillaan; tätä kutsutaan tšekiksi öljyssä (*volej*) melomiseksi. Työtä on tehtävä koko ajan hupenevin hartiavoimin. Matkantekoon taukoja ja toisaalta lisämaustetta tuovat useat padot (*jez*)

ja muut veden virtausta säätelevät rakennelmat. Jotkut padoista ovat läpilaskettavia, mutta toiset suorastaan hengenvaarallisia. Mikäli kyseisen joen vahvaa tuntijaa ei seurueessa ole, on tilanne aina arvioitava rannalta käsin. Jos patoa tai koskea ei voi laskea läpi, kanootti tavaroineen kannetaan sen ohi tai lasketaan matkaan ilman matkustajia ja otetaan kiinni padon alla. Myös vedenpinnan korkeus vaihtelee hyvin rajusti vuodenaikasta ja sademääristä riippuen. Kuivana kesänä vesi voi olla niin matalalla, että kivet raapivat pohjaa, jolloin matkanteko on hidasta ja välillä turhauttavaakin. Jokien vesitilanne on helppo selvittää etukäteen internetistä.

Hupimelojilla on harvemmin omaa kanoottia. Kanootit tynnyreineen on tapana vuokrata jostakin niistä monesta jokivarren kanoottivuokraamosta. Hinta meillä oli erittäin kohtuullinen, parikymmentä euroa neljältä päivältä henkilöä kohden. Kanootit toimitettiin etukäteen sovitun lähtöpisteeseen ja luovutettiin päätepisteessä. Erittäin kätevää ja puoli-ilmaista! Reitti on aina hyvä suunnitella etukäteen tai ainakin varmistaa, että melottavalla pätkällä on sopivin välimatkoin leirintämahdollisuus. Viikonlo-

pun tai pidennetyn viikonlopun mittaiset reissut ovat tyypillisiä, mutta pidempiäkin voi tinki tehdä. Itselläni on kokemusta neljän päivän reitistä, jolloin matkaa kertyi kuutisenkymmentä kilometriä.

Jos aktiivinen lomailu luonnon helmassa kiinnostaa ja seikkailumieltä löytyy, voin lämpimästi suositella jokimatkailua Tšekissä!

Aktiivilomailu Tšekissä on erittäin monipuolista, antoisaa, rentoa ja edullista. En voi olla ihailematta sitä, miten hyvin tšekit käyttävät lomailussa hyväkseen (suomalaisen näkökulmasta) vähäiset vesivaransa. Pienet vuoristonsa tšekit tuntevat läpikotaisin ja jokainen tšekki on varmasti joskus elämässään viettänyt pyöräily-, laskettelu- tai vaelluspainotteisen viikon jossain maansa kauniissa kolkassa. On ollut ilo päästä monelle erilaiselle aktiivimatalle tsekkiläisten ystäväni kanssa, ja näitä reissuja toivon saavani tulevaisuudessa kokea lisää. Myös kielen ja kulttuurin oppimisen kannalta nämä reissut ovat taatusti olleet antoisampia kuin mitkään yliopistoluennot!

LEDNICE-VALTICE

HELMI TŠEKIN TASAVALLAN LINNOJEN JOUKOSSA

Sirpa Seppälä

JOS KUVITTELEE tietävänsä kaiken tšekkiläisistä linoista, muttei ole nähnyt Lednice-Valticeen aluetta, ei tiedä niistä mitään. Näin jyrkkä tuomio on täysin perusteltu, sillä tämä Liechtenstein-suvun rakennuttama ainutlaatuinen kahden linnan ja niitä yhdistävien puistoalueiden muodostama kokonaisuus edustaa aivan omanlaistaan arkkitehtuuria Tšekin linnojen ja niiden puistojen joukossa.

Liechtensteinin ruhtinaiden asunto

Liechtensteinit ovat itävaltalainen ruhtinassuku, joka otti nimensä Wienin eteläpuolella sijaitsevan linnan mukaan. 1300-luvun jälkipuoliskolla

vallan sisäpiiriin kuulunut suku menetti alueitaan jouduttuaan hallitsijan epäsuosioon, minkä seurauksena se pyrki laajentamaan omistukseensa erityisesti Etelä-Määrissä. Vuonna 1391 päättyi suvun omistukseen avioliiton kautta myös Valticeen (saksaksi Feldsburg) kaupunki ja siellä sijaitseva 1100-luvulta peräisin oleva piispanlinna. Siitä ja sen paikalle myöhemmin rakennetusta palatsista tuli suvun pääasiallinen asuinpaikka aina vuoteen 1945 asti, jolloin asuinpaikaksi vaihdettiin suvun hallitseman Liechtensteinin ruhtinaskunnan pääkaupunki Vaduz. Myöhemmin Valticeen palatsialuetta laajennettiin naapurikuntaan Ledniceen, jonne rakennettiin suvun kesäpalatsi.

Ainutlaatuista linna-arkkitehtuuria

Valticeen linna joutui kolmikymmenvuotisen sodan aikana vuosina 1645–1646 paljolti hakenkeliitoista koostuneiden ruotsalaisten joukkojen tuhoitoiden kohteeksi, minkä jälkeen se purettiin ja tilalle rakennettiin nykyinen renessanssityylinen palatsi.

Rakennustaiteellisesti mielenkiintoisempi on kuitenkin Lednicen niinikään 1600-luvulla rakennettu kesäpalatsi. Useita korjausrakennusvaiheita läpi käynyt palatsi ei enää edusta mitään tiettyä tyyliä, vaan sieltä löytyy kaikkia mahdollisia tyyliä 1600-luvulta aina 1900-luvulle. Linnan nykyinen ulkoasu on peräisin 1800-luvun puolivälistä.

Vaikka kyseessä olikin kesäpalatsi, jonne ruhtinasperhe muutti usein jo alkukeväästä, oli varustelutaso jopa talvipalatsia korkeampi. Kesälinnasta löytyivät niin toimiva lämmitysjärjestelmä ja saniteettitilat kuin tanssisali kesäistä sosiaalista elämää varten. Linnan sisätilat pursuavat upeita yksityiskohtia, joista mainitsemisen arvoinen on vaikkapa yhdestä ainoasta lehmuspöydästä valmistettu koristeellinen kierreportaiko. Rakennustaiteellisessa mielessä palatsi saat-

taa hyvinkin olla Tšekin tasavallan loisteliain ja edustaa selvästi maalle epätyypillistä, eteläeurooppalaista palatsiarkkitehtuuria.

Unescon suojelema maisemallinen kokonaisuus

Vuonna 1996 Lednice-Valticeen alue liitettiin Unescon maailmanperintöluetteloon maisemiarvojen ansiosta. Palatsit yhdistävältä lähes 300 km²:n laajuiselta puistoalueelta löytyvät määrät kiinnostavia kohteita. Yksi sellainen on Lednicen palatsin kupeessa sijaitseva palmuhuone, josta löytyy satoja eksoottisia kasvilajeja. Lisäksi alueella on lampia, puutarhoja ja englantilaistyyliä puistoja sekä läheltä ja kaukaa vaihteita saaneita rakennustaiteellisia yksityiskohtia, kuten kiinalainen palatsi, turkkilainen kylpylä, roomalainen obeliski, sveitsiläinen silta sekä minareetti.

Kiinnostavaan Lednice-Valticeen alueeseen kannattaa varata kunnolla aikaa, etenkin, jos sattuu vierailemaan siellä vuotuisen viininkorjuujuhlien aikaan. Silloin viininviljelyn pääkaupungiksi tituleeratussa Valticessa saa taatusti kulu-
maan tunnin jos toisenkin.

Tšekin vanhat kaupungit lumovat aina. Kuva: Petteri Peuranen

TŠEKIT, SANKTIOT JA VENÄJÄ

Heikki Larmola

TŠEKIN presidentti **Miloš Zeman** vieraili jokin aika sitten Rhodoksella. Se oli hänen ensi vierailunsa saarella presidentin ominaisuudessa. Kyseessä oli sivilisaatioiden dialogia käsittelevä konferenssi, johon hänet oli kutsuttu. Venäjäksi pitämässään puheessa Zeman asettui vastustamaan EU:n ja USA:n Venäjään kohdistamia pakotteita. Hänen mielestään ongelmat pitäisi ratkaista neuvottelemalla, eikä pakotteilla. Hän otti esimerkiksi Kuuban, johon amerikkalaiset ovat suunnanneet pakotteita jo yli puolen vuosisadan ajan. Sen sijaan, että Castron veljesten johtama hallitus ja maan sosialistinen järjestelmä olisivat kaatuneet sanktioiden seurauksena, kommunistit ovat pikemminkin vain lujittaneet asemansa Kuuban johdossa. ”Pakotteet vain jarruttavat muutoksia,” väitti Zeman.

Pakotteiden asemesta EU:n ja lännen pitäisi keskittyä Zemanin mielestä pysäyttämään ääri-islamilaisten terrorismin leviäminen. Suurin uhka ei nimittäin ole mahdollisen uuden kylmän sodan puhkeaminen, vaan islamistien terrorismi. Ääri-islamilaiset eivät suinkaan halua päästä valtaan suurella osalla Eurooppaa, Lähi-Idässä ja Aasiassa. Kyseessä ei Tšekin presidentin mukaan ole vain täyttymättömästä toiveesta tai ”aivosairaudesta”, vaan islamistien uhka muis-

Tšekin presidentti Miloš Zeman. Kuva: David Sedlecký.

tuttaa meitä **Adolf Hitleristä** ja hänen pyrkimyksistään maailmanherruuteen. ”Al Qaidan ja ISISin tapaisten terroristijärjestöjen kanssa ei voi neuvotella, minkään sivilisaation dialogi niiden kanssa ei ole mahdollinen, koska ne edustavat anti-sivilisaatiota,” väitti presidentti.

Tšekkien pitkästä historiasta löytyy ideologinen vastine Zemanille – 1400-luvun puolessa välissä elänyt, maan ainoa hussilais-protestanttinen kuningas **Jiří z Poděbrady** (Yrjö poděbradylainen). Hän nimittäin teki aloitteen kaikille sen aikaisille Euroopan ruhtinaille, että nämä yhdistäisivät voimansa ”kristillisessä veljellisyydessä” asettuakseen vastustamaan islamilaisen osmanien Turkin valtakunnan laajenemista. Sulttaani **Mehmet II** oli juuri valloittanut Konstantinopolin (29.5.1453), mikä hälytti sen aikaiset kristityt ruhtinaat. Saa nähdä, kaikuuko Zemanin vetoamus yhtä kuuroille korville kuin Jiří-kuninkaan aikanaan. Tosin Zeman on sentään kansainvälisesti tunnustettu, demokraattisesti valittu valtion päämies, kun taas ennen kaikkea paavi ja maalliset Euroopan ruhtinaat – kaikki vielä tuolloin katolisia – tekivät kaikkensa saadakseen ”kerettiläisen” Jiří-kuninkaan pois Böömin valtaistuimelta, eivätkä suostuneet tunnustamaan hänen kuninkuuttaan.

Mutta ei Zeman yksimielistä kannatusta aatteilleen saanut edes kotimaassaan. Jotkut pitivät hänen lausumiaan typerinä ja populistisina ja halusivat päästä grillaamaan häntä radiossa kuin paholaista pannussa, presidentti kun on puheissaan melko kärkevä ja jyrkkä.

Tšekin pääministeri **Bohuslav Sobotka** näyttää olevan pakotteista hiukan samaa mieltä kuin maan presidentti, joskaan ei yhtä jyrkästi kuin tämä. Sobotka suhtautuu varauksellisesti EU:n uusimpiin Venäjän vastaisiin pakotteisiin, eikä halua sanojensa mukaan allekirjoittaa avointa valtakirjaa. Hän haluaa varata oikeuden kieltäytyä osallistumasta uusiin pakotteisiin. Sobotkan mielestä EU:n ottama suunta tässä kysymyksessä ei ole oikea. Epäilemättä pakotteiden vaikutus Tšekin talouteen huolettaa pääministeriä, toisin kuin hänen suomalaista virkatoveriaan, joka taas on asettunut kuuliaisesti Saksan liittokansleri **Angela Merkelin** oikomaan rivistöön. Uusia pakotteita ei toki näytä olevan EU:ssa valmistella, joten jos niitä esitetään, jää nähtäväksi, miten pääministeri Sobotka tulee niihin reagoimaan. Jotkut tarkkailijat epäilevät, että hän osoitti sanansa sosialidemokraattiselle puolueelle. Pääministerin haastattelu ajoittui nimittäin vain hiukan ennen lokakuun 10. – 11. pidettyjä senaatin täydennysvaaleja ja paikallisvaaleja. Ehkä samasta syystä hallituskumppani, ANO-puolueen puheenjohtaja ja varapääministeri **Andrej Babiš** tuki Sobotkaa toteamalla, ettei EU:n Venäjän vastaisista pakotteista ainakaan toistaiseksi ole mitään hyötyä.

Tällä hetkellä Tšekin presidentti ja pääministeri näyttävät liittyneen naapureittensa pääministereiden, Slovakian **Robert Ficon** ja Unkarin **Viktor Orbánin** johtamiin skeptikoihin. Tosin Orbánia ei voi pitää enää pelkkänä skeptikkona, kun hän on avoimesti sanoutunut pakotteista irti, ja asettunut Venäjän presidentti **Putinin** tueksi. Višegrad-ryhmän neljästä maasta vain suurin eli Puola kannattaa varauksettomasti kaikkia pakotteita Venäjää vastaan. Edes unkarilaisten perinteinen ”ryssäviha” ei tunnu enää istuvan yhtä lujassa kuin puolalaisten, jotka tuntevat myös solidaarisuutta ukrainalaisia naapureitaan kohtaan. Ovathan nämä olleet keskiajalta 1600- ja 1700-luvuille asti puolalaisten yliherruuden alaisia, ja Puolan kulttuuri vaikuttaa yhä ainakin Länsi-Ukrainassa. Maailmansotien välisenä-

kin aikana suuret osat Länsi-Ukrainaa kuuluivat Puolaan. Unkarin oikeistohallitus on ystäväystynyt presidentti Putinin kanssa. Autoritaariset, konservatiiviset perinteet ja mieltymykset näyttävät nykyisin yhdistävän Budapestia ja Moskovaa menneisyyden rasitteista huolimatta.

Ei silti, että tšekitkään vastustaisivat yksimielisesti EU:n pakotteita. Hallituksen toinen varapääministeri, kristillisen kansanpuolueen (KDU-ČSL) johtaja **Pavel Bělobrádek** sanoi, ”etemme saa kohdella Ukrainaa samoin kuin meitä kohdeltiin Münchenissä.” Vuoden 1938 Münchenin diktaatin aiheuttama trauma ei unohdu. Silloinhan Tšekkoslovakia jätettiin raastasti yksin, kun Hitler brittien ja ranskalaisten kanssa päätti, että Tšekkoslovakian oli välittömästi luovutettava saksalaisenemmistöiset sudeettialueensa kolmannelle valtakunnalle. Bělobrádekin lausunto oli poliittisesti taitava vetoisuus kansakunnan muistiin ja omaantuntoon – ja juuri vaalien alla sekin. Oikeisto-oppositio TOP 09 ja ODS, meidän kokoomustamme muistuttava mahtipuolue, vaati parlamentin kutsumista koolle Sobotkan lausuntojen takia.

Tšekin television kyselyn mukaan 31 % maan kansalaisista on pakotteita vastaan. Sen sijaan lähes puolet on pakotteiden asettamisen puolesta: 24 % pitää asetettuja pakotteita kohtuullisina ja 24 % liian lievinä. Vain marginaaliset 3 % piti pakotteita liian ankarina. Kantansa jätti ilmoittamatta 18 prosenttia vastaajista. Kansan enemmistö siis näyttäisi olevan solidaarinen EU:ta ja Ukrainaa kohtaan.

Venäjä tietysti kieltää jatkossakin osallisuutensa Ukrainan taisteluihin. Tšekin ohella ainakin Slovakia, Unkari ja Itävalta suhtautuvat pakotteisiin kielteisesti, erityisesti siitä syystä, että ne ovat riippuvaisia Venäjältä tuodusta maakaasusta. Slovakian pääministeri Robert Fico onkin kutsunut pakotteita ajattelemattomiksi ja tuotannolle vahingollisiksi. Sobotka puolestaan on varautunut käyttämään yksittäisen maan veto-oikeutta, jos uusia sanktioita määrätään, koska ne vahingoittaisivat Slovakian etuja. Vasta vaajat 22 vuotta sitten tapahtuneen eron jälkeen läheiset slaaviveljet, tšekit ja slovakit ovat todella löytäneet toisensa.

TŠEKKIEN VAALIKIIREET

Heikki Larmola

KULUVAN vuoden lokakuussa tšekkejä on jälleen houkuteltu vaaliurnille. Samaan aikaan 10. – 11.10. järjestettiin sekä parlamentin ylemmän kamarin eli senaatin vaalien ensimmäinen kierros ja meidän kunnallisvaalejamme vastaavat paikallisvaalit. Kunnallisvaalit saatiin kerralla päätökseen, mutta viikkoa myöhemmin (17. – 18.10.) pidettiin senaatin vaalien toinen kierros, jossa eri vaalialueilla kaksi eniten ääniä saanutta ehdokasta kamppaili senaattorin paikasta. Äänestysprosentti jäi kaikissa vaaleissa matalaksi.

Yhdysvalloista suoraan kopioidun mallin mukaan senaatin vaaleja järjestetään joka toinen vuosi, ja kunakin kertana valitaan vain kolmannes eli 27 uutta senaattoria kaikkiaan 81:stä. Siten periaatteessa on mahdollista, että koko senaatti vaihtuisi kuudessa vuodessa. Toisin kuin parlamentin alahuoneen edustajainhuoneen vaaleissa, joissa noudatetaan suhteellista vaalitapaa ja jotka pidetään kerran neljässä vuodessa, senaatin vaalit ovat enemmistövaaleja. Viime vuonna pidettiin edustajainhuoneen vaalit etuajassa.

Senaatilla on käytännössä vähemmän merkitystä kuin edustajainhuoneella, mikä näkyy myös verraten matalana äänestysaktiiviteettina sen vaaleissa. Nytkin vaalien ensimmäisellä kierroksella äänestysprosentti oli vain 38,62. Toisella kierroksella odotti katastrofi: äänestysaktiivisuus putosi 16,69 prosenttiin. Voi jo kysyä, mikä tällaisten vaalien legitimitetti oikein enää on.

Senaatti voi vain viivyttää sille epämieluisien lakien vahvistamista. Sen sijaan edustajainhuone voi äänestää tavallisessa lainsäädännössä senaatin kumoon kiistatapauksissa, mikäli yli puolet kaikista edustajista näin haluaa. Alahuone eli edustajainhuone on siis käytännössä brittiläiseen tapaan ylähuonetta eli senaattia selvästi tärkeämpi valtioelin. Sen sijaan perustuslain muutosten, kansainvälisten sopimusten ja joidenkin muiden keskeisten kysymysten hyväksymisessä tarvitaan kumpaakin kamaria. Parlamentin kummankin kamarin vaaleissa äänestäjälle riittää, että tämä on Tšekin kansalainen ja toiseen äänestyspäivään mennessä täyttänyt 18 vuotta. Sen sijaan vaalikelpoisen senaattorin on oltava vähintään 40-vuotias – ei sentään ihan kuin muinaisessa Spartassa, jossa viisaiden neuvostoon pääsi vähintään 60 vuotta täyttänyt mies. Nykyisessä Tšekissä on naissenaattoreitakin.

Päähallituspuolue sosiaalidemokraatit, ČSSD, menettivät asemiaan äskettäin käydyissä (10.–11.10. ja 17.–18.10.2014) säännönmukaisissa täydennysvaaleissa. Silti ČSSD on edelleen senaatin suurin puolue, kuten edustajainhuoneessakin. Pääministeri **Sobotkan** selusta näyttää siis toistaiseksi turvatulta. Miljonääri **Andrei Babišin** ANO 2011 -liike, joka ei viimekertaisissa senaatin täydennysvaaleissa ollut vielä mukana, sai nyt sisään neljä senaattoria kaikista tällä kertaa valituista 27:stä. Kun seuraava kolmannes valitaan parin vuoden kuluttua, ANO saanee taas lisää paikkoja vanhojen puolueiden kustannuksella. Myös kristillisdemokraattien ja kansanpuolueen konglomeraatti KDU-ČSL näyttää olevan hyvässä myötätulessa. Siitä tuli näiden täydennysvaalien suhteellisesti suurin voittaja, joskin se muutamissa vaalipiireissä sai liittolais-tukea Vihreältä puolueelta.

osoitti. Tšekissä uusia poliittisia komeettoja, kuten ANO, näköjään syttyy ja sammuu vieläkin. Rekisteröityneitä poliittisia puolueita ja liikkeitä on pilvin pimein, kuten ennen toista maailmansotaa ja Münchenin diktaattia vuonna 1938. Paikallisvaaleissa ja piirikohtaisissa enemmistövaaleissa, jollaisia senaatin vaalit ovat, tämä kirjavuus näkyy. Parlamentin edustajainhuoneen vaaleissa, jotka ovat puolestaan suhteellisia, edustajia saavat tavallisesti läpi vain valtakunnalliset puolueet.

Sosiaalidemokraattien ohella menettäjänä oli oikeisto eli ODS, joskin liitto monarkistien KČ:n (Koruna Česká) kanssa esti sitä häviämästä enempiä muutenkin vähistä paikoistaan. Myös laitavasemmisto KSČM, vanhan kommunistipuolueen perillinen, menetti asemiaan, eikä saanut lainkaan täydennystä ryhmäänsä. Karkeasti voi sanoa, että tämänkertaisissa vaaleissa senaattiin tuli sisään uusia puolueita ja kansalaisliikkeitä, kuten ANO 2011, ja paikkoja menettivät vanhat perinteiset puolueet niin oikealla kuin vasemmalla.

On oikeastaan hiukan yllättävää, ettei Tšekin puoluekartta ole vieläkaan kohta 22 vuotta samettisesta erosta ja Tšekkoslovakian jakautumisesta täysin vakiintunut. Eipä silti, ei niin näytä olevan meilläkään, minkä Perussuomalaisen ”suuri jytky” vuoden 2011 eduskuntavaaleissa

Ulkopuolisesta tuntuu, että kaksikamarinen parlamentti senaattoreineen olisi ylellisyyttä vain vähän yli kymmenmiljoonaiselle kansalle, jollainen Tšekki on. Silti **Václav Havel** presidenttinä ollessaan toivoi sitä: olihan toista maailmansotaa edeltäneessä **Masarykin** tasavallaksikin kaksikamarinen parlamentti. Havelilla ei kuitenkaan voinut olla kovin selkeitä omakohtaisia muistoja Tšekkoslovakian ensimmäisestä tasavallasta. Hän oli vain parin vuoden ikäinen pikkupoika Münchenin diktaatin aikoihin, johon Tšekkoslovakian demokratia romahti. Yli 41 vuotta kestänyt neuvostomallinen kommunismin aika ja toisinajattelijoiden vaino sai hänet maanmiestensä tavoin ikävöimään sotaa ja Münchenin sopimusta edeltänyttä äärimmäisen moniarvoista demokratiaa.

Tšekin paikallisvaalit näyttävät olevan aivan oma lukunsa. Ne eivät ole mitenkään rinnastettavissa valtiollisiin vaaleihin. Toiseen äänestyspäivään mennessä 18 vuotta täyttänyt Tšekin kansalainen tai maassa pysyvästi asuva ulkomaalainen saa äänestää niin monta ehdokasta kuin paikallisessa valtuustossa on jäseniä. Niinpä ääniä annettiin enemmän kuin Tšekin suurvaltanaapurin Saksan koko väkiluku, vaikka ää-

Václav Havel

nestysaktiivisuus oli niinkin heikko kuin 44,46 prosenttia. Äänestysalueiden pilkkoutumisesta ja valtuustojen moninaisuudesta johtuu, ettei vaaliliitoille tai puolueille annettujen äänien jakauma koko maassa vastaa mitenkään kunkin poliittisen ryhmittymän saamien valtuustopaikkojen jakaumaa. Niinhän Suomessakin on. Keskustapuolueen koko maassa saamien valtuustopaikkojen yhteenlaskettu määrä on suhteettoman suuri siihen nähden, miten suuren osan se saa valtakunnallisesti kaikkiin annettuihin ääniin nähden.

Tšekkin paikallisvaaleissa eniten ääniä saivat sosiaalidemokraatit ČSSD. Valtuustopaikkoja koko maan tulokset yhteen laskien he saivat silti vähemmän kuin KDU-ČSL, kristillisdemokraattien ja kansanpuolueen yhtymä, vaikka ne saivat vain runsaan kolmanneksen ČSSD:n äänisaaliista. Puoluepolitiikan vastaisuus näkyi vaaleissa selvästi. Ylivoimaisesti eniten valtuustopaikkoja sai riippumattomien ehdokkaiden yhteisö, vaikka se sai vähemmän ääniä kuin ČSSD. Äänät ha-

jaantuivat muutenkin enemmän eri ryhmittymien välillä kuin valtiollisissa vaaleissa. Suomen tapaan monet varmaan äänestivät paikallisvaaleissa tuttuja luottamuksen ansainneita yksilöitä, ei niinkään poliittisia ryhmiä.

Paikallisvaaleissakin alle puolet äänioikeutetuista vaivautui uurnille. Passiivisuus ei ollut poliittisen järjestelmän kannalta ihan niin hälyttävää kuin senaatin vaaleissa, mutta tarpeeksi hälyttävää, jotta vasta 25 vuotta sitten palautetun parlamentaarisen demokratian voisi olettaa olevan kriisiytymässä. Toisaalta voi olla samaa mieltä niiden kriitikoiden kanssa, joiden mielestä senaatti on pienessä yhtenäisvaltiossa melko tarpeeton ja kalliiksi tuleva elin, veteraanipoliitikkojen "kultainen tunkio". Ei vähän yli kymmenmiljoonainen Tšekki ole mikään Yhdysvallat, yli 300-miljoonainen liittovaltio, jossa osavaltiot ovat melko itsenäisiä. Yhdysvallat tarvitsee senaattinsa kongressin edustajainhuoneen lisäksi alueellisen tasa-arvon takaamiseksi.

SLOVAKIAN KANSANNOUSUSTA 70 VUOTTA

Heikki Larmola

SLOVAKIAN kansannousu, joka kohdistui saksalaisia ja natsia myötäilevää omaa hallitusta vastaan, kesti elokuun 1944 lopusta lokakuun 1944 loppuun. Siinä taisteli arviolta 60 000 slovakialaista sotilasta ja 18 000 partisaania saksalaisia joukkoja vastaan. Niitä oli vyörynyt Unkarista Slovakiaan sen jälkeen, kun Slovakian hallitus oli menettänyt tilanteen hallinnan. Taisteluihin osallistui muun maalaisia anti-fasisteja, etenkin neuvostoliittolaisia laskuvarjopartisaaneja ja tšekkejä. Parhaimmillaan kansannousuun osallistuneet joukot hallitsivat koko Keski-Slovakiaa.

Saksalaiset murskasivat kansannousun loka-kuun loppuun mennessä ja kostivat tuhoamalla kyliä ja teloittamalla summittain asukkaita. Kansannousuun osallistuneiden joukkojen komentajat, Lontoosta lähetetty kenraali **Rudolf Viest** ja everstiluutnantti, viime vaiheessa prikaatikenraaliksi ylennetty **Ján Golian** joutuivat vangeiksi ja teloitettiin. Jäljelle jääneet partisaanit vetäytyivät vuorille odottelemaan lähestyvän puna-armeijan joukkoja, jotka eivät vielä kansannousun aikana olleet kyenneet murtautumaan slovakien avuksi. Puna-armeijalle Slovakian operaatio olisi ollut vain yksi operaatio koko pitkällä Jäämereltä Mustallemerelle ulottuvalla rintamalla samaan aikaan, kun Romania vaihtoi puolta Neuvostoliiton puolelle, Bulgaria siirtyi neuvostojoukkojen haltuun ja Suomi oli solmimassa aselepoa Neuvostoliiton kanssa. Neuvostojoukot etenivät Puolaan ja kohti Unkaria. Slovakian auttamiseen ei vielä riittänyt joukkoja.

Slovakian kansannousulla oli ja on yhä laajakantoinen merkitys. Se vahvisti entisestään slovakien kansallista itsetuntoa, jota ei enää voitu tukahduttaa, vaikka sitä sittemmin kommunistisen totalitarismin aikana ennen vuoden 1968 Prahan ja Bratislavan kevättä yritettiin. Slovakit eivät enää halunneet luopua siitä, mitä olivat ehtineet saavuttaa. Vuonna 1993 syntynyt itsenäinen, suvereeni Slovakian tasavalta on slovakien jo silloin kohonneen itsetunnon huomattavin luomus. Niinpä kansannousun alkamispäivä 29.8.1944 on nykyisen EU:n ja EU:n rahaliiton jäsenen, Slovakian suvereenin tasavallan toinen kansallispäivä, toinen on 1. syyskuuta 1992 - perustuslain päivä.

Erillinen Slovakian valtio – natsi-Saksan vasalli

Slovakian sodanaikaisen tasavallan presidentin, pater **Jozef Tison** hallitus otti yhä enemmän poliittista mallia natsi-Saksasta, jonka vasallivaltio se käytännössä oli ollut perustamisestaan maaliskuusta 1939 lähtien. Yksipuoluejärjestelmä maassa jo oli: valtaa piti kansallispopulistinen HSLS (Hlinkova slovenská ľudová strana), jonka jäseniä kutsuttiin lyhyesti *ľudákeiksi*. Nämä kuitenkin siirtyivät suurvaltaliittolaistensa vaikutuksesta vielä enemmän oikealle kohti oikeistodiktatuuria, jossa maan katolisella papistolla oli vaikutusvaltainen asema. Slovakian järjestelmää onkin jälkepäin kutsuttu kleriko-fasistiseksi. Tiso itse omaksui ”Johtajan” (Vodca) arvonimen ja juutalaisia ryhdyttiin kuljettamaan keskitysleireihin Slovakian parlamentissa hy-

väksytytjen, Saksan mallin mukaisten rotulakien perusteella. Noin 60 000 juutalaista ehdittiin kuljettaa Saksaan tuhoamisleireille, kun paavi **Pius XII** puuttui asioihin ja kielsi juutalaisten kuljetukset. Itsekin katolisena pappina presidentti Tiso oli velvollinen noudattamaan paavin käskyä. Saksalaisten miehitettyä maan syksyllä 1944 juutalaisten kuljetukset leireille ja kaasukammioihin alkoivat uudelleen. Jo varhain hallitsevan Ludák-puolueen "Hlinka-kaartit" saivat saman aseman kuin SS Saksassa, ja parlamentti hyväksyi lain eriarvoisista säädyistä. Tosin slovakialainen historiantutkija **Dušan Kováč** on huomauttanut, että mainitulla säädöksellä ei ollut paljon merkitystä. Demokratian kannalta katsottuna muutos merkitsi kuitenkin taantumista Unkarin ylivallan aikaisiin oloihin. Samalla Slovakia tuli yhä enemmän riippuvaiseksi Saksasta, ja Saksa käytti sitä entistä enemmän hyväkseen. **Hitler** oli jo varhaisessa vaiheessa päättänyt tuhota sekä tšekit että slovakit kansallisuuksina ja sulauttaa ne saksalaisiin, joilla entisen Tšekkoslovakian alueet oli tarkoitus asuttaa.

Slovakian diktatuurin alku lupasi kuitenkin melko hyvää. Tšekkoslovakian hajoamisen jälkeen toukokuussa 1939 Kominternin ohjeiden mukaan perustetun, erillisen maanalaisen Slovakian kommunistipuolueen (Komunistická strana Slovenska, KSS) edustajien Moskovaan lähettämien raporttien mukaan kulutustavaroita oli paremmin saatavilla kuin Saksan alistamissa naapurimaissa, ja teollisuuden reaaliensiot kasvoivat hyvää vauhtia. Kommunisteilla tuskin oli motiiveja lähettää Moskovaan perusteettoman positiivisia raportteja maan fasisistisen hallituksen menestyksistä. Talouden alkumenestys oli yllätys myös monille hallituksen kannattajille. Slovakian kruunu oli ennen pitkää vakain ja paras valuutta Saksan miehittämässä Euroopassa. KSS:n tiedottajat ja sittemmin slovakkitutkijat ovatkin todenneet, että Slovakian työläiset eivät olleet tyytymättömiä taloudellisiin ja sosiaalisiin oloihinsa, vaan poliittisten oikeuksiensa menetykseen. Slovakiassa näytti menevän taloudellisesti paremmin kuin Tšekkoslovakian ensimmäisen tasavallan aikana, mutta poliittisesti huonommin. Moskovaan raportoitiin myös, että slovakien kansallistunto ja kohonnut itsetunto oli otettava huomioon uutta Tšekkoslovakiaa perustettaessa.

Myöhemmin Slovakian talous alistettiin kuitenkin täysin tukemaan Saksan sotaponnistuksia. Myös slovakialaisia joukkoja oli mukana, kun Saksa hyökkäsi Puolaan. Sen jälkeen, kun Slovakian talous oli kytketty Saksaan, kuten siirtomaan talous ainakin, alkoi näkyä myös puutteita jokapäiväisessä elämässä. Slovakian oli mm. luovutettava korvauksetta laajat valimonsa ja niihin liittyneet kaikki teollisuuslaitoksensa Podbrezovássa saksalaiselle "*Hermann Görings Werke*"-trustille. Tämä merkitsi peräti 70 miljoonan Slovakian kruunun pakollista varainsiirtoa Saksalle. Slovakia ei saanut myöskään tuottaa sellaisia tavaroita, joita Saksassa oli riittävästi saatavilla. Myös Slovakian keskuspankin johtaja, vaikka olikin Slovakian marginaaliseen saksalaisvähemmistöön kuuluva natsi **Imrich Karvaš**, valitti, että Slovakian ja Saksan välisen kolmen miljardin kruunun vajetta oli vaikea korvata. Slovakian työvoiman pakottaminen osallistumaan Saksan sotaponnistuksiin aiheutti sekin taloudellisia menetyksiä. Saksan heiketessä se ei enää kyennyt maksamaan Slovakian toimituksia, eikä se tietenkään aikonutkaan maksaa velkaansa. Kesäkuussa 1944 Slovakian valtion velka oli kasvanut 8,6 miljardiin Slovakian kruunuun, mikä vastasi tuohon aikaan 150 miljoonaa Yhdysvaltain dollaria.

Vastarintaliike ja sen ohjelma

Sota Neuvostoliittoa, "slaaviveljiä", ja länsiliittolaisia vastaan oli Slovakiassa jo alun perin epäsuosittu. Maan armeija kotiutettiin itärintamalta vihollisen puolelle karkaamisten ja taisteluhaluuttomuuden takia. Lisäksi maassa oleskeli puna-armeijan laskuvarjoilla sinne toimittamia partisaaneja. Kun vielä taloudessa alkoi mennä huonosti tuottamattomien ja vahingollisten Saksan suhteiden takia, vastarinta alkoi herätä Slovakiassa samaan aikaan, kun se Böömin ja Määrin protektoraatissa oli lyöty maahan.

Fasismin ja natsismin vastaiset poliittiset voimat alkoivat koota voimiaan. Slovakian kommunistit (KSS) olivat hyvin järjestäytyneenä puolueena merkittävä vastarintavoima. Syksyllä KSS vielä vahvisti itseään sulauttamalla suurimman osan Slovakian sosialidemokraateista itseensä. Sen lisäksi sotia edeltäneen ensimmäisen tasavallan aikaisen Republikaanis-agraarisen puo-

luen jo 1930-luvulla vasemmistolaisempi siipi alkoi kerätä ympärilleen muita ei-marxilaisia puolueita. Nämä ryhmittymät olivat samaan aikaan antinanseja, mutta ei-kommunisteja. He muodostivat aikanaan Slovakian Demokraattisen puolueen, joka vapautetun Tšekkoslovakian slovakialaisissa provinseissa kilpaili vaikutusvallasta kommunistien kanssa, kunnes aikanaan kohtasivat tuhonsa kommunistien noustessa yksinvaltaan.

Joulukuun 1943 mennessä kommunistit ja demokraatit saivat sovittua yhteisestä ohjelmajulistuksesta ("Joulusopimus") muodostamalla samalla Slovakian kansallisneuvoston (Slovenská národná rada, SNR). Tehtäväkseen se asetti ennen kaikkea Saksan natsidiktatuurin kumoamisen ja kotimaisen diktatuurin kumoamisen. Sen jälkeen SNR aikoi ensimmäisessä sopivassa tilaisuudessa ottaa käsiinsä kaiken vallan Slovaakiassa siihen saakka, kunnes kansan valitsemat edustajat voisivat kokoontua uudelleen. Samoin se aikoi jatkaa yhteistyötä Tšekkoslovakian hallituksen ja ulkomaisen vapautusliikkeen kanssa koko maan vapauttamiseksi.

SNR:n ohjelmalliset tavoitteet muistuttivat hengen Tšekkoslovakian ja Neuvostoliiton ystävyys-, yhteistyö- ja keskinäisen avunannon sopimusta, joka allekirjoitettiin Moskovassa 12.12.1943, ja ennen kaikkea presidentti **Beneš**in heti sen jälkeen oman maansa Moskovaan emigroituneen kommunistijohdon kanssa käymien neuvottelujen tuloksia. Korostamalla panslavismin, yhteistyötä Neuvostoliiton kanssa, fasististen aineiden juurimista ja demokratiaa SNR asetui tukemaan omalta osaltaan Tšekkoslovakian Lontoon pakolaishallituksen, tai oikeastaan presidentti Benešin, sopimusta Neuvostoliiton kanssa ja Tšekkoslovakian Lontoon pakolaishallituksen tulevaa yhteistyötä maan kommunistien kanssa. Huomautuksena Lontoon pakolaishallitukselle, joka ei oikein ollut halunnut Tšekkoslovakian itsenäisyyden varhaisvuosien ja sotaa edeltäneen ajan tšekkiläishegemonististen perinteiden mukaisesti tunnustaa erillisen Slovakian kansan olemassaoloa, SNR:n demokraattien ja kommunistien yhteisessä ohjelmassa "joulusopimuksessa" vedottiin sellaisen uuden Tšekkoslovakian perustamiseksi, jossa tšekit ja slovakit olisivat tasa-arvoisia kansakuntia. Lisäksi SNR suositti

Edvard Beneš

uuden Tšekkoslovakian turvautumista ennen kaikkea Neuvostoliittoon, koska tämä oli SNR:n mielestä kaikkien pienten kansojen suojelija ja tukija. Ehkä suomalaiset ja Baltian kansat olivat tästä Neuvostoliiton roolista pienten kansojen suojelijana ja tukijana hiukan eri mieltä.

Slovakian Kansallisneuvoston SNR:n ohjelma täydensi sopivasti joulukuussa 1943 Tšekkoslovakian pakolaispresidentti Benešin **Stalinin** kanssa käymien neuvottelujen sekä Benešin kommunististen maanmiestensä kanssa käymien neuvottelujen tuloksia. SNR:n ohjelmassa heijastui myös se, kuinka järjestäytynyt kommunistipuolue pystyi ajamaan keskeiset tavoitteensa läpi niin, että se vaikutti suorastaan KSS:n käsikirjoitukselta, johon tilkkeeksi oli lisätty joitakin Demokraattisen puolueen vaatimia ilmauksia. Näinhän myös Tšekkoslovakian kommunistipuolueen emigranttijohto Kremlin suojissa oli asettanut presidentti Benešin seinää vasten, vaikka hän uskottelikin itselleen ja Lontooseen jääneille ministereilleen päässeensä hyviin rakentaviin tuloksiin kommunistien kanssa.

Tämä sama toistui runsasta vuotta myöhemmin, maaliskuun lopussa 1945, kun Moskovan Kremlessä kätilöitiin vapautetun Tšekkoslovakian uutta hallitusta ja ennen kaikkea sen ohjelmaa. Samat asiat kirjattiin kommunistien vaatimuksesta myös varsinaiseen hallitusohjelmaan, johon sitten vuosina 1945–1948 vedottiin kuin perustuslakiin.

Slovakian aseellinen kansannousu

Slovakiassa oli sekä kotimaisia että neuvostoliittolaisia partisaaneja, jotka alkoivat liikehtiä, katkoa rautatieyhteyksiä ja tehdä muitakin hallituksen vastaisia sabotaašitekoja. Niiden toiminta vilkastui keväällä ja kesällä 1944. Lisäksi slovakkisotilaat oli palautettu aseineen itärintamalla kotiin. Neuvostojoukot lähestyivät idästä päin. Slovakian Kansallisneuvosto SNR oli kuitenkin vielä tuolloin melko tuntematon oman kansansa keskuudessa.

L'údák-hallinto alkoi menettää otettaan, eikä se luultavasti olisi myöskään yksinään kyennyt kukistamaan vastarintaa. Elokuun lopulla 1944 se kutsui saksalaiset joukot maahan. Kansannousun kannalta oli onnetonta, että puna-armeija ei vielä päässyt sen avuksi, kun sillä oli samanaikaisesti yllin kyllin tekemistä Romaniassa, Unkarissa ja Puolassa; Slovakian kansannousu puhkesi strategiselta kannalta ennenaikaisesti. Mutta niin oli ongelmia Saksallakin. Romania vaihtoi puolta puna-armeijan edetessä sinne ja ryhtyi taistelemaan saksalaisia vastaan, eikä Hitler enää kyennyt kostamaan uhkauksistaan huolimatta. Kun Unkarin valtionhoitaja **Miklós Horthy** oli yrittänyt päästä neuvotteluyhteyteen Moskovan kanssa, Unkaria maaliskuusta 1944 asti jo miehittäneet saksalaiset kidnappasivat hänet ja asettivat Budapestiin natsilaisen "Nuoliristi"-järjestön johtaman hallituksen. Toisin kuin ehkä olisi ollut odotettavissa, Unkarin armeija ei aikonutkaan puolustaa valtionhoitajaansa, vaan liittyi *Wehrmachtin* miehitysjoukoihin taistellakseen maan rajoille ehtynyttä neuvostoarmeijaa vastaan. Romania taas vaihtoi puolta Neuvostoliiton puna-armeijan edetessä sinne ja asettui vastustamaan saksalaisia. Tämä mahdollisti sen, että saksalaisia osastoja voitiin siirtää Slovakiaan maan miehittämiseksi.

Samaan aikaan Tšekkoslovakian Lontoon pakolaishallitukselta saamansa viestin perusteella Slovakian armeijan everstiluutnantti Ján Golian julisti 29.8.1944 Banská Bystrican kaupungissa radioteitse Slovakian kansannousun alkaneeksi. Se nosti aseisiin 60 000 Slovakian armeijan sotilasta ja 18 000 partisaania. Lisäksi kansannousuun osallistui lukuisia ulkomaalaisia, tšekkejä, venäläisiä, ukrainalaisia, valkovenäläisiä, ranskalaisia sekä myös unkarilaisia ja saksalaisia

Gustáv Husák

vastarintataistelijoita. Ilmeisesti Golianin viesti ei kuitenkaan tavoittanut kaikkia Länsi-Slovakiassa ja pääkaupunki Bratislavassa olleita varuskuntia, koska ne myöhästyivät voidakseen enää aloittaa taistelun eteneviä saksalaisia vastaan. Kuten Slovakian kansannousun asiantuntija, slovakialainen historian tutkija, hiljattain edesmennyt **Jozef Jablonický** osoitti, kunnia kansannousun aloittamisesta kuului sotilaille, eikä Kansallisneuvostolle SNR:lle, jolta kului useita päiviä ennen kuin se saattoi ottaa poliittisen johdon. Lontoon pakolaishallitus laski ilmeisesti sen varaan, että tunkeutumalla Romaniaan puna-armeija pääsisi myös Karpaattien kautta Slovakiaan. Slovakian kansannousu olisi avannut mahdollisuuden myös perustaa uudelleen Tšekkoslovakia, minkä tavoitteen länsiliittoutuneet näyttivät jo olevan hylkäämässä. SNR:n kommunisteille tuli kiire, kun muuan sen eimarkxilaisista jäsenistä, **Vavro Šrobár** veti välistä ja antoi oman vallankumouksellisen keskuselimensä julistuksen. SNR:n kommunistien johtomies **Gustáv Husák** riensi Banská Bystricaan ja hänen onnistui saada Šrobárin organisaatio lakkautetuksi. Nyt SNR antoi 1.9.1944 oman julistuksensa, joka muuten vastasi sisällöltään "Slovakian demokraattien ja kommunistien välistä joulusopimusta", mutta se tähdensi entistä enemmän slaavikansojen veljeyttä, jonka Tiso kumppaneineen oli pettänyt sekä Slovakian kansan halua taistella liittoutuneiden - ei siis enää pelkästään Neuvostoliiton - puolella. Vielä myöhemmin syksyllä 1944 Husák väitti monien slovakien kannattavan liittymistä Neuvostoliittoon Tšekkoslovakian asemesta. Hän itse olisi luultavasti ollut valmis liittämään maansa itäisen suurvaltaliittolaisen yhdeksi osatasavallaksi. Tässä valossa on vain loogista,

että Gustáv Husák oli 25 vuotta myöhemmin keskeisessä asemassa murskaamassa lopullisesti vuoden 1968 ”Prahan ja Bratislavan kevättä” ja kohosi 31 vuotta myöhemmin kommunistisen Tšekkoslovakian viimeiseksi presidentiksi.

Slovakian kansannousulla haluttiin avata tie puna-armeijalle Slovakiaan. Neuvostojoukot olivat jo Puolassa, mutta eivät vielä olleet kyenneet – tai halunneet – auttaa Varsovan kansannousua, jonka natsit vielä murskasivat. Ne olivat kukistaneet Romanian ja edenneet Unkarin itärajan yli. Benešin sotilasedustaja kenraali **Heliodor Píka** oli esittänyt kahden slovakkidivisioonan etenemistä Karpaateilla, jotta puna-armeijalle olisi avautunut tie Slovakiaan. Saksalaiset riisui- vat kuitenkin nämä divisioonat aseista jo sama- na päivänä, kun kansannousu alkoi. Tämä seik- ka osoittautui kohtalokkaaksi kansannousun menestymisen kannalta. Neuvostoliittolaiset joukot, 1. Ukrainan rintaman 38. armeija sekä Tšekkoslovakian 1. armeija, joka oli muodostet- tu Neuvostoliitossa, olivat jo 6.10.1944 päässeet Duklan solaan, mutta saksalaiset onnistuivat sillä kertaa vielä torjumaan neuvostojoukkojen etenemisen. Noin 21 000 neuvostosotilasta ja noin 1900 Tšekkoslovakian 1. armeijan sotilasta kaatui.

Saksalaiset valtasivat Banská Bystrican kaupun- gin 27.10.1944. Tämän jälkeen seurasivat sak- salaisten kostotoimenpiteet. *SS Heimatschutz*, joka koostui Slovakian saksalaisvähemmistöstä ja ”Hlinka-kaartien” valmiusyksiköistä aloitti terrorin, joka kohdistui kaikkiin kansanousuun osallistuneisiin. Natsit polttivat lukuisia kyliä ja vuoristoasumuksia, koska niiden asukkaat olivat osallistuneet kansannousuun: miehet ta- pettiin tai vietiin keskitysleireille. Osa kansan- nousun armeijasta joutui saksalaisten vangiksi, kuten sen molemmat johtajat kenraalit Rudolf Viest ja Ján Golian, jotka saksalaiset teloittivat. Osa siirtyi partisaaneiksi vuoristoon. Partisaani- toiminta jatkuikin aina neuvostoarmeijan saapu- miseen saakka.

Slovakian kansannousu oli kestänyt kahta päi- vää vaille kaksi kuukautta. Se toi slovakit liit- toutuneiden rinnalle. Se varmisti myös sen, että Tšekkoslovakian valtio perustettaisiin so- dan päättyessä uudelleen. USA:n president- ti **Roosevelt** tervehti kahdessakin viestissään ”tšekkoslovakialaisia joukkoja urheasta taiste- lusta tyrannian kukistamiseksi.”

KOKOUSKUTSU VUOSIKOKOUKSEEN JA KUTSU SEURAN 20-VUOTISJUHLAAN

Suomi–Tšekki-seura ry:n sääntömääräinen vuosikokous pidetään to 12.2.2015 klo 17.30. Kokouksen jälkeen järjestetään seuran 20-vuotisjuhla. Tapahtumapaikka: Tšekin tasavallan suurlähetystö, Armfeltintie 14, 00150 Helsinki

Kokouksessa käsitellään sääntömääräiset (8 §) asiat.

1. Kokouksen avaaminen sekä laillisuuden ja päätösvaltaisuuden toteaminen
2. Kokouksen puheenjohtajan valinta
3. Esityslistan hyväksyminen
4. Kokouksen sihteerin sekä kahden pöytäkirjantarkastajan ja kahden ääntenlaskijan valinta
5. Toimintakertomuksen, tilinpäätöksen ja tilintarkastajien lausunnon käsitteleminen
6. Päätetään tilinpäätöksen vahvistamisesta ja vastuuvapauden myöntämisestä hallitukselle sekä muille tilivelvollisille
7. Toimintasuunnitelman, talousarvion ja vuoden 2015 jäsenmaksun suuruudesta päättäminen
8. Hallituksen jäsenten lukumäärästä päättäminen ja hallituksen jäsenten valinta
9. Kahden tilintarkastajan ja kahden varatilintarkastajan valinta
10. Muut asiat
11. Kokouksen päättäminen

Kokouksesta ilmoitetaan vielä erikseen seuran kotisivuilla www.suomi-tsekki-seura.fi ja tarvittaessa jäsenkirjeellä.

Samalla järjestetään myös seuran 20-vuotisjuhla, mistä ilmoitetaan vielä tarkempaa tietoa myöhemmin.

